

בדין תקרובת ע"ז

וראה בשי' הקדמונים בתוס' ר"י מפאריש ויש גם מפי' ר"י הזקן, די"ל דפרכילי ענבים ועטרות שבלים היינו משום שנעשה מהם יין לנסכים וקמח למנחות. עיי"ש. וראה סברא זו גם ברשב"א אבל לא הסכים לה, עיי"ש. ובעיקר הסברא דזכורים איקרי ראוי לפניו, יש לציין להאור שמח פ"ג מהלכות זכורים ה"א דפליגי תנאי אם זכורים כקדשי מקדש, ותליא בפלוגתא אם הנחה ע"ג מזבח מעכבת. וראה רמב"ם שם פ"ב הלכה י"ט וכס"מ ורדב"ז שם, וכן באו"ש ותשובה מיראה להאדר"ת שם, וכן שאר מפרשים שזיינו שם, וראה מחלוקת רש"י ורמב"ן במדבר ה, ט, בביאור אשר יקריבו לכהן, דמיירי בזכורים וראה שו"ת אמרי כהן סי' מ"ח מש"כ בזה, ודן שם בכמה אופנים בגדר קדשי מקדש שיש בזכורים, ועיי"ש שהביא מאור הספרי לענין חיבת הקדש, וכן עוד ענינים. וראה בסמוך דהרמב"ן מפרש הכא כר"ח, וי"ל דאזיל לשיטתיה שם, ורש"י שאינו מפרש כן, אזיל נמי לשיטתיה שם, ודוק. וראה בספר מחקרים בדרכי התלמוד וחידותיו להר"ר מרגליות ז"ל ע' כו. וכן יעויין בחי' הגר"ח בהלכות ערכין, וחתון דאורייתא כלל י"ב ואפנת פענח על מכות יח, ב וכלי חמדה פרשת כי תבא, ואכ"מ אריכות. ולפז"ר כיון דתליא בזכורים א"כ אין הנידון אלא בשבט המינין, וראה רמב"ם פ"ב מה' זכורים ה"ב, אולם יעויין בחי' רעק"א על הרמב"ם שם מחי' הר"ן חולין קכ, ב, שגם שאר מיני פירות מתקדשים בזכורים, וראה כתוב שם להראב"ד חולין שם, והוא בכפחור ופרח פרק ג', וראה פרחי ציון להגר"פ פרלא שם אות ל"ד, ודוק. וראה דרך אמונה על הרמב"ם שם בביאור ההלכה מרש"י ומלבי"ם נחמיה י, לו, ומה שהאריך עוד בזה, ואכ"מ. ואפשר שגם מה דמביאין בעיטור זכורים סגו, ראה זכורים פ"ג משנה ט' ותו' רע"ק שם.

וז"ל הרמב"ם פ"ז מהלכות ע"ז הט"ו – ט"ז, בשר או יין או פירות שהכינום כו', הקריבום לפני ע"ז נעשו תקרובת ואע"פ שחזרו והוציאו הרי אלו אסורים לעולם, וכל הנמאצ בבית ע"ז אפילו מים ומלח אסור בהנאה מן התורה והאוכל ממנו כל שהוא לוקה, המואצ כסות וכלים ומעות בראש ע"ז אם מלאן דרך בזיון הרי אלו מותרין כו', מלא בראשו דבר שקיולא בו קרב לגבי המזבח ה"ז אסור, בד"א בזמן שמלאן חוץ למקום עבודתו, אבל אם מלאן בפנים בין דרך כבוד בין דרך בזיון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי כל הנמאצ בפנים אסור אפילו מים ומלח כו', עכ"ל. הנה פתח הרמב"ם בהלכה של איסור נוי ע"ז, ואח"כ כתב הלכה של תקרובת ע"ז, דבר שקיולא בו קרב כו', ומסיים את ההלכה על האיסור במאצ בפנים ששם הכל אסור לא שנא נוי או לא נוי, ולא שנא קרב ע"ג המזבח או לא קרב, ואע"פ שמסיים אפי' מים ומלח, והם קרבים ע"ג המזבח, והוא כעין פנים כמפורש ברש"י שם נא, ב, והיינו ניסוך המים ומלח על כל קרבן, וראה כס"מ שם ומה שהעיר עליו החזו"א שם ס"ק י"ב. מ"מ מפורש ברמב"ם

איתא במתני' ע"ז נא, ב, מלא בראשו מעות כסות או כלים הרי אלו מותרין, פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות ושמנים וסלתות וכל דבר שקיולא בו קרב ע"ג המזבח אסור. ומבאר בגמ' שם דרישא דמתני' מלא בראשו של מרקולים מעות וכו', הנידון הוא על נוי ע"ז דילפינן מקרא על איסורו, והא דמותרין מפני שהם שם באופן שאינו של נוי, ותו איתא בגמ', א"ר אסי בר חייא כל שהוא לפניו מן הקלקלין אפי' מים ומלח אסור, חוץ לקלקלין דבר של נוי אסור שאינו של נוי מותר. ועיי"ש בפירש"י שקלקלין היא מחיצה שלפני הע"ז, ולפנים מן הקלקלין אפי' מים ומלח ללא לנוי הוא, כיון דכעין פנים נינהו הוא תקרובת, אבל חוץ לקלקלין ליכא משום תקרובת, ורק משום נוי, ולפיכך של נוי אסור, אבל אם אינו של נוי, אע"פ שהוא כעין פנים נמי מותר, כיון דחוץ לא מניחים תקרובת. ובתוס' שם חולקים על רש"י ומפרשים באופן אחר, עיי"ש, וכן בשי' הקדמונים בתו' ר"י מפאריש שם. וראה בשאר הראשונים שם, וראה חזו"א יו"ד סי' נ"ו ס"ק ו'. וכתב רבנו חננאל שם וז"ל, פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, פי' קריבין לזכורים ויינות ושמנים וסלתות וכל דבר שקיולא בו קרב ע"ג המזבח אסור, עכ"ל.

וקם נא, א, לימא כתנאי שחט לה חגב כו', מאי לאו בזה קא מיפלגי דמר סבר אמרינן כעין זביחה, ומר סבר לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים כו', תנן מלא בראשו כו', פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות ושמנים וסלתות וכל דבר שקיולא בו קרב לגבי מזבח אסור, בשלמא יינות ושמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא, אמר רבא אמר עולא כגון שבצנן מתחילה לכך. ע"כ. ולשון פי' רבנו חננאל שם, ומקשינן עליה דרב כו', והא הני לא כעין פנים איכא דהא אין מקריבין בעזרה בתורת קרבן כיולא באלו, וגם אינה זריקה משתברת במאי נאסרין, ופרקינן כגון שקצנן וצצנן מתחילה לכך שנאסרו בשעת חתיכה שהיא כעין זביחה. עכ"ל. וחזינן שיטת ר"ח דתיתי בעינן דלהוי באיסור תקרובת, היינו שיהא כעין פנים, כלומר מדברים המוצאים לעזרה בתורת קרבן וכיו"ב, וכן שהמעשה הנעשה בהן הוא מכלל המעשים הנעשים בפנים, ולזה תי' הגמ' כגון שבצנן מתחילה לכך, ור"ח גופיה פי' דהיינו מקריבין לזכורים, ומ"מ פי' הכא גם שהבצירה היא כעין זביחה, והיינו דתיתי בעינן כמפורש בלשון קו' הגמ' כעין פנים וכעין זריקה משתברת, ובתירוץ הגמ' כגון שבצנן מתחילה, איכא שני הענינים הזביחה שהיא הבצירה, וכן דהיינו כמו זכורים, שבזורים וקוברים אותם מתחילה לשם כך, וזה מתבאר בחי' הרמב"ן והריטב"א והר"ן ועוד ראשונים שם, ויעויין גם במאירי שם, ויובאו דבריהם בהמשך דברינו. וראה ראבי"ה ע"ז סי' אלף וס"ח.

אלא שאין זה פשוט, ורוב המפרשים נקטו בשי' הרמב"ם שכל שהוא לפני מן הקלקליון ה"ז בכלל תקרובת והכל אסור, ראה ב"ד יו"ד ס"ק ג' בשם הב"ח מדברי הב"י, ומבואר הכל יפה במקור מים חיים יו"ד ס"ק סעיף ה', וכן מבואר בהרבה מספרי האחרונים שיוצאו להלן דברינו, וראה גם במשנת חכמים סי' ל"ט ביבין שמועה דף קא, ב – ג בדפוס יקו, וחסידי דוד על תוספתא ע"ז פ"ז ה"ו, ומ"מ לפי פשט הענין נראה כמ"כ. וע"ע מרכבת המשנה ומעשה רוקח על הרמב"ם, וראה מראה הפנים על ירושלמי ע"ז פ"ד ה"א. ברם מצינו בריטב"א שהביא מהירושלמי עפ"י הגירסא שלפניהם שעליה סמך הר"ר יונה, שכנראה היא המקור לשיטה זו, ויש גם גדר ילפותא מקראי, ואולי הכונה לאיזו אסמכתא, ומ"מ הריטב"א לא הסכים לדעה זו ולגירסא זו, כי כנראה היא ט"ס, ע"ש. וגם בחי' הרשב"א הובאה שי' זו של הר"ר יונה, והוא בשם הרב נ"ר, שהוא רבינו יונה, וכן גם הוא עפ"י הירושלמי, ופשט הענין מורה שהאיסור בפנים על הכל גם לפי דעתו הוא רק משום נוי, ולא משום תקרובת, ואפי' הר"ר יונה שאסר, היינו דוקא כלים של נוי אלא שאין עומדים דרך נוי, אבל שאר מילי מותר, ותקרובת לעולם ליכא, ולפיכך מה שנקטו הפוסקים האחרונים לאסור הכל בפנים משום תקרובת אינו מובן, שהרי הדיון דבעינן כעין פנים הוא ילפותא מקרא, ומה אפוא שייד לחלק בין בפנים במקום עבודתה או מבחוץ, ולא נאמר מקום בדרשא, וגם לא נאמר שענין זה תלוי בדעת האדם כדי שנאמר שבפנים דעתו לעשות כל דבר לתקרובת משא"כ בחוץ, ולפיכך ענין זה צריך תלמוד. ואי אפשר לומר דלא ס"ל כלל להרמב"ם הכלל דבעינן פנים, שהרי פסק דין מקל שגסבר דרך זריקה משתכרת כמו דם המתפזר, וא"כ ל"ע גדרי החילוקים בזה. שו"ת מש"כ חזו"א יו"ד ס"ק ז' וס"ק י"א, עי"ש, וכן ראייתי עוד מה דשו"ט בשי' הרמב"ם בהלכה זו, בשו"ת חזון נחום סי' ס"ג, והביא גם מהקריית ספר ומהריטב"א הנ"ל, וכתב גם באות י"ד דיוק נכון ברמב"ם כפי' הקריית ספר.

שוב מצאתי בס"ד להגרי"ז הוטנר ז"ל בחדרי דעה על יו"ד סי' קל"ט ס"ג שהביא דעת הר"ן שגם בראוי למזבח צריך זריקה משתכרת כו', ויתבאר לפנינו, ועי"ש שנקט בפשיטות שזיהי שי' הרמב"ם, וז"ל, וכן נראה לענ"ד מדברי הרמב"ם בפ"ז דהביא גם משנה דבשר הנכנס והביא גם בסמוך משנה דמלא מעות כו' דדוקא דרך כבוד, והק' לדבר הקרב לגבי מזבח דבכל גוונא אסור, וסיים גם דלפנים מן הקלקליון הכל אסור בין קרב לגבי המזבח או אינו קרב בין דרך כבוד או דרך בזיון, ובפעור או מרקולים אפי' חוץ לקלקליון הוה ג"כ כלפנים והכל אסור, וסיים ע"ז וכן אבני מרקולים כל אבן הנראית עמה אסור, ומשמע בהדיא דבכל הני שמביא גם אין שום חילוק דין גם ב"ז, והרי באבני מרקולים פריך ב"ס בהדיא במאי נאסרים, ומסיק דנעשית תקרובות לעצמה ותקרובות לחברתה, וע"ש דל"ה תקרובות אלא דהם כע"ז עצמה וכבר נעבדה, אבל לא כדיון תקרובות, ונפ"מ דיש לה ביטול, והיינו לפי דלא הוי כעין זריקה המשתכרת אינו נאסר מדיון תקרובות, ומשמע דה"ה בכל הנהו בעי דוקא תקרובות כעין זריקה משתכרת, ולא דהכנסה לחודה אוסרת אלא כשנמצא לפניו

שהכל אסור, ולא ביאר מהות האיסור, ואי אפשר לומר שהוא משום תקרובת, שהרי חוץ למקום עבודתו לא נאסר משום תקרובת אלא ראוי למזבח, ואכן דברי הרמב"ם מבוארים, דבמקום עבודתו הכל אסור מאיזה טעם שיהיה, או משום נוי ע"ז, או משום תקרובת ע"ז, או משום משמשי ע"ז, וכן מפורש בקריית ספר גם וז"ל, ואם מאלף בפנים כו', ונראה לפי הרב ז"ל דמשום תשמישי ע"ז נגעו בהם כדמשמע בירושלמי מים להדיח מלח לשוף והיינו תועבה וחרס, עכ"ל. וכבר הובא בראשונים גם, וכן עי' כס"מ גם שהאריך, ופי' דבפנים האיסור הוא או משום תקרובת או משום משמשי, וכ"ה בב"י יו"ד סי' קל"ט, עי"ש. וסיום ההלכה ברמב"ם היא על אבני מרקולים, שהוא מדיון ע"ז, כמבואר בגמ' גם, ונמצאו אפוא ד' מיני איסורין נשנו כאן, ע"ז, נוי ע"ז, משמשי ע"ז, ותקרובת. וראה בריטב"א שהאריך במהות האיסור של לפני מן הקלקליון, וכתב בשי' הרמב"ם דהאיסור הוא משום נוי ואע"פ שאינו של נוי, אבל לא ניחא ליה בזה, ולכן פי' להנידון הוא על תקרובת מה שראוי לפניו ואפי' דבר קל מאל, והביא שכן פי' הרשב"א הרא"ה הר"ז ועוד אחרים, ואין המהדיר ש"ה ב"ס יו"ד וראב"ד ורמב"ן ותלמידי הר"ר יונה בשם י"מ וכן בר"ן ונמוקי, עי' עליהם. וראה אריכות ברשב"א בביאור דברי הרמב"ם. (וראה במורה הנבוכים להרמב"ם ח"ג פרק ל"ז, מש"כ על אשרה, שחלק מפירותיה מוקרבים והשאר נאכלים בבית ע"ז).

ומ"מ מפורש ברמב"ם דמשום תקרובת אסור רק מה שראוי למזבח, ולא אסור מבחוץ מה שאינו ראוי, ובפ"ג מה' ע"ז ה"ד כתב הרמב"ם וז"ל, ע"ז שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת שאין זריקת המקל כעין זריקת הדם שהרי המקל כמו שהוא והדם מתפזר, ע"כ. והוא מפורש בגמ' ע"ז נא, א, (ראה חזו"א יו"ד סי' נ"ו ושו"ת חזון נחום סי' ס"ג אות י"ז מש"כ בזה. ואגב, ל"ע מה שקבע הרמב"ם האיסור על המקל מדיון תקרובת בפרק זה, והרי מקומו בפ"ז, וכיוצא יס להעיר על הרמב"ם שקבע בפ"ז מהל' שחיטה דיני שחיטה לע"ז, ובפשוטו אינו ענין להל' שחיטה אלא בהל' ע"ז, וז"ל) וחזינו אפוא דבעינן כעין זריקה כדי שתאסר משום תקרובת, וליכא למימר דמקל אינו ראוי לפניו אינו קרב למזבח, ולכן צריך זריקה משתכרת, דאכתי תקשי אמאי נאסרו בחוץ רק מה שראוי למזבח, אכתי יס לאסור כל דבר ששייך בו כעין זריקה משתכרת או כעין זביחה, אלא לאו ש"מ דלהרמב"ם תרתי בעינן כפשט לשון הגמ', וכפי' רבנו חננאל הנ"ל, ובהכרח אפוא שגם מקל הוא דבר הקרב למזבח, ולפיכך גם מקל הוי בכלל מש"כ הרמב"ם שמלא בו שכינא בו קרב לגבי מזבח ה"ז אסור, ואכן הוא מבואר דאיכא עלי המערכה, ואיכא נמי המפורש במחני' מנחות קו, ב, הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין, וראה סוגית הגמ' גם פלוגתא דרבי ורבנן, ונתברר בס"ד דשי' הרמב"ם דלאיסור תקרובת תרתי בעינן כעין פנים וכעין זריקה, ובכל"ה לא הוי תקרובת, אלא איסורין אחרים כמו נוי ותשמישי ע"ז וכש"נ.

וע"ז קאמר הע"ס, ואולי יא להרמב"ם איזו גירסא כן, דלא זה הכונה של המשנה, אלא הכונה היא שאע"פ שחזר והוסיא, ולכאורה ה"ז כמו ביטול, קמ"ל דליכא ביטול, וזה הרי ילפינן מהיקא למת, וכמפורש בגמ', וא"כ איתא כר"י בן תימורא שהוא קאמר היקא זה, ותו לק"מ על הרמב"ם, ודבריו מדויקים בס"ד, וראה בספר פרשת הכסף שם, ודוק.

וסיטה זו דלא סגי בראוי למזבח אלא לריד גם מאחת העבודות, היא שי' הרמב"ן בחידושו לע"ז שם, וז"ל, הא דא"ר א"ר יוחנן מניין לזבחה בהמה בע"מ לע"ז שפטור, דלא אסרה תורה אלא כעין פנים כו', וכי היכי דבעי ר' יוחנן כעין פנים לאחיובי אינהו, ה"נ בעי כעין פנים למיסר תקרובת כדמוכחא כולה שמעתין, ולא כתבה רבינו בהלכות, ואע"פ כן נראה להלכתא היא, דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, וסוגיין בלישנא דגמ' בעינן כעין פנים וליכא כו', ומיהו הא דתנן מלא בראשו פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ההיא כעין פנים ממש היא שהרי דבר הקרב ממש לגבי מזבח הוא כגון בכורים וצאן מתחילה לכך כלאוקימנא, תדע דהא אמרינן מאי כעין פנים איכא ומאי כעין זריקה משתכרת איכא, כלומר תקשי לתרווייהו, ומפריקין להו בשצצרון מתחילה לכך אלמא כעין פנים נמי הוא דשצירה ודאי היינו כעין זביחה וכיון דקרב לגבי מזבח הוי כעין פנים, ע"כ. וכן הוא בקצרה בחי' הר"ן שם וז"ל, לענין פסק הלכה יא שפסקו כר' יוחנן דבעי כעין פנים משום דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, ועוד דאמרינן לעיל דכו"ע לא אמרינן כעין זביחה אלא כעין פנים בעינן, הלכך כל היכא דלא הוי כעין פנים אינו נאסר משום תקרובת ע"ז אע"ג דהוי כעין זביחה, ולזה הסכים הרמב"ן ז"ל, עכ"ל.

ועוד כתב הרמב"ן שם, הא דא"ר אבהו א"ר יוחנן מניין לזבחה בהמה בעלת מוס לע"ז שפטור, דלא אסרה תורה אלא כעין פנים, פליגא אדרב דאמר כעין זביחה נמי אמרינן, והא דאמרינן בפרק ארבע מיתות, סנהדרין סב, א, אבות זיבוח וקטור ניסוך והשתחאה, תולדות שבר מקל לפנייה, לית ליה לר' יוחנן, דלא מסקנא היא כדאמרן, וכיון דלית ליה קרא, לא מרבי כעין תולדות בע"ז כלל, אלא כעין פנים ממש בעינן, וכי היכי דבעי ר' יוחנן כעין פנים לאחיובי אינהו, ה"נ בעי כעין פנים למיסר תקרובת כדמוכחא כולה שמעתין, עכ"ל. והיינו שלדעתו לא קי"ל לדינא הך דשבר מקל, וכן סוברים הריטב"א בחידושו שם, וראה שם שמבאר באורך כל יסודות ההלכה של חיובו של האדם ואיסור תקרובת. וראה גם ברש"א בחידושו שם, וכן בחי' הרא"ה שבשיטת הקדמונים שם, וגם הר"ן סובר להלכה כהרמב"ן, אע"פ שהביא גם להחולקים עליו, וכמו שהוכיח בחדרי דעה הנ"ל, מהא דכתב גבי יינות ושמינים וסלתות דתלינן דניסך קאת היין והקטיר קאת השמינים והסלתות והנשאר הם שיריים כדרך עבודת פנים, עי"ש. וז"ל הריטב"א ר"ה כח, א, וסופר של תקרובת ע"ז אפי' של גוי לא ילא בו כו', ודוקא כשהיה השופר מזהמת תקרובת דע"ז ונאסרה היא וקרניה בהנאה, אבל שופר שעשאוהו תקרובת ע"ז לא מיתסר בהנאה, שאין תקרובת ע"ז נאסרת אלא כשהיא כעין

תלינן דנעשה בה כבר תקרובות כעין פנים, וכמש"כ לעיל בשם הראשונים, ומשמע דגם בדבר הקרב למזבח היינו ג"כ דתלינן דנעשה בה זריקה משתכרת או הקטרה כדברי הר"ן. עכ"ל. ויש להוסיף, דע"פ דרכנו נמצא דהא דנאסרו פרכילי ענבים היינו משום הדמיון לבכורים, ולריד גם צאן לכך, דהוי כעין זביחה, והרמב"ם לא הזכיר שצאן לכך, וכבר עמדו בזה המפרשים, וראה מרכבת המשנה שם, שהאריך ושו"ט בדברי הרמ"ד וכס"מ שם, וכן בשו"ת אבני נזר יו"ד סי' קט"ז, אבל באמת הוא פשוט, וכבר ביאר כן פשוט הגמ' בשו"ת זית רענן ח"ב או"ח סי' י"ג ס"ק ח', וז"ל בתו"ד, ולפי"ז מובן מעצמו דפירושא דמתני' הכי קאי דכיון דמלאו בראשו, הרי חזינן שכל מגמתו להקריב דורון לכו"ס, אזי אמרינן דקרב הדבר ביותר שצאן מתחילה לכך, והוי כעין זביחה דאין לומר דמייירי בידעינן שצאן מתחילה לכך, דא"כ הרי נאסרו מיד, ואפי' לא מלאו בראשו נמי, ואפי' חוץ לקילקלין נמי, שהרי כבר נעשו תקרובת כו', ע"כ. וכן מתבאר בתוס' ר"י מפאריש בשי' הקדמונים שם ע' רנד, וכ"ה גם בריטב"א והרש"א ורא"ה בשי' הקדמונים. והנה בפשוטו משמע דפרכילי ענבים כו', כיון שצאן לכך אסורים מהתורה, ברם יעויין בריטב"א שגראה מרהיטת דבריו, דאליבא דר' יוחנן, שלשיטתו קי"ל כוותיה אין באלו אלא איסור דרבנן, ומבאר שם דהדמיון לבכורים וצאן לכך כעין זביחה אין בהם לקבוע איסור תורה לפי ר' יוחנן, ואין האיסור אלא מדרבנן, עי"ש, ועי"ש להרב המהדיר קי"ל כן בשי' התוס' ר"י.

ויא לעמוד עוד על מש"כ הרמב"ם פ"ז מה' ע"ז הע"ו וז"ל, בשך או יין או פירות שהכניסו להקריב לע"ז לא נאסרו בהנאה אע"פ שהכניסו אותם לבית ע"ז עד שיקריבם לפנייה, הקריבם לפני ע"ז נעשו תקרובת ואע"פ שחזרו והוסיאום הרי אלו אסורין לעולם, וכל הנמצא בבית ע"ז אפי' מים ומלח אסור בהנאה מהתורה כו', עכ"ל. ועי"ש בכס"מ שמקורו במשנה ע"ז כט, ב, ובשר הנכנס לעכו"ס מותר והיואל אסור מפני שהוא כזבחי מתים, ומפרש הרמב"ם שצדק הנכנס לבית ע"ז להקריבו לפנייה ולא הקריבוהו מותר והיואל שהקריבו כבר אע"פ שהוסיא אסור, ע"כ. ונמצא אפוא דהרמב"ם עיקר דינא נקט שהכנה אינה אוסרת אלא הקרבה, ולאחר הקרבה אין לו שום היתר אע"פ שחזר והוסיא, והנה לא ביאר כאן סדר ההקרבה, ואין זה ענינו הכא, דבודאי נעשה גם כעין אחת מהעבודות האוסרות, וגם דהו ראו למזבח, ועי"ש בקרית ספר דהקטיר מעט והשאר שיריים, והוי עבודה האוסרת, עי"ש וכ"כ הר"ן בסוגיא שם, וז"ב. והרמב"ם לא הזכיר מה דמבואר בגמ' על המשנה, שם לב, ב, מ"ט אי אפשר דליכא תקרובת עכו"ס, והיינו דעל היואל יא חזקה גמורה דתקרובת, ושוב מלאתי שעמד בזה בעבודת המלך שם. וכולל דמסתפינא אמינא דהרמב"ם מפרש הגמ' באופן אחר, דהנה איתא תו בגמ' שם מני ר"י בן תימורא היא כו', מניין לתקרובת עכו"ס שמתמאה בזהל כו', מה מת מטמא בזהל אף תקרובת עכו"ס מטמא בזהל. ויעו"ש בתוס' שנתקשו טובא בהבנת הגמ', ויובאו דבריהם להלן בס"ד, ונראה דהרמב"ם פי' הגמ' כך, דתחילה קאמר דיואל דמתני' קמ"ל שיש חזקה שנעשה תקרובת,

לחיתוך, יעו"ש. ויש להרחיב עוד את הביאור בגדר תולדות ועיוין באבן האזל פ"י מהלכות שבת הי"ז בגדרי תולדות מלאכת שבת, ודון מיניה ואוקי באתרין לענין תולדות ע"ז, ובפשוטו שהוא ענין נמסר לחכמים באיזה אופנים הוי תולדה ובאיזה אופנים גם תולדה לא הוי, ובזה פליגי רבנן ור"י בשחיטת חגב, ע"ז נא, א, עיש"ה. ואפשר שיש גם מעין האב שהוא עדיף מתולדה, וכמו שיש במלאכות שבת, וכמבואר ברמב"ם פ"ז מהל' שבת, ולש' ר"ח שבת עג, ב איכא נמי תולדה לתולדה, ואכ"מ, וראה משאח המלך על הרמב"ם סי' ס"א. ויש במפרשים דרכים נוספות בביאור סי' הרמב"ם, עי' עליהם, וראה מה שהאריך במרכבת המשנה שם, ואכ"מ, וכאמור הרמב"ן וסיעתו לא ס"ל לחילוק זה, ולדעתם קי"ל שאין תולדה לע"ז וכל שאינו ממש כעין פנים ליכא תקרובת, ואין חיוב על העבודה עצמה, אלא מה שדרכה בכך, וכמבואר בדבריהם. וע"ע חזו"א יו"ד סי' נ"ו ס"ק ה', וקהילות יעקב ע"ז סי' ט"ו אות ב'.

וז"ל המאירי שם, יש בענין זה שיטה אחרת לקצת גדולי הדורות והוא שהם סוברים שאין תקרובת נאסר אלא א"כ כיוצא בו קרב אע"פ שהוא כעין זביחה דכעין פנים ממש בעינן, וכמו שאמרו למעלה דכו"ע כעין זביחה לא אמרינן ולא נאסר בכעין זביחה אפי' עבודתה בכך כו', ואין נראה כן שהרי למטה, שם נב, א, שאלו בתקרובת של אוכלין אם פרהה טומאתן בדיטול אחר שלענין איסור אין דיטול בתקרובת, ושאלו בה ותבעי לך כלים, אלמא דיש כלים בני תקרובת וכגון כלי המשחב, ואלו כעין פנים דוקא הרי אין שום כלי קרב בפנים, וכן שבסנדל של ע"ז אמרו שקצעה מתחילה לכך, וכן בפרכילי ענבים ועטרות שכלים שבארן מתחילה לכך, אלא כל שכעין זביחה או כעין אחת מארבע עבודות הרי הוא כעין פנים, עכ"ל. ואכן זוהי סי' המאירי שם לעיל וחולק על הרמב"ן, ולדעתו סגי או בראוי לקרב ע"ג המזבח או בעבודה כעין אחת מד' עבודות, והנה השאלה מפרכילי ענבים, כבר מבואר ברמב"ן ושאר ראשונים והמאירי גופיה הביא כן שם, די"ל משום זכורים, וכבר העיר על כך המהדיר שם, ומה ששאל המאירי מטומאה, לחזינן שיש כלים שנעשים תקרובת, אע"פ שאין שום כלי קרב בפנים, הנה באמת רס"י והרמב"ן שם פי' דמייירי בכלים שנתמשו בהם לע"ז, ולא פי' לענין תקרובת כהתוס' שם, ועי"ש ברמב"ן שהביא מהראב"ד שמפרש לה בתקרובת ודומיא דאוכלין שמתבארין כגון שהתינו מתחילה לכך, ונראה דמייירי בכלי מחכות, ולפנינו בחי' הראב"ד איתא שחתכו, ול"ע. והרמב"ן כתב על פי' הראב"ד דנמצא א"כ דר' יוחנן שהוא בעל הבעיא שם לא אחיא כטעמיה, דאיהו בעי ממש זביחה כעין פנים, ולשון הרמב"ן בתחילת דבריו שם, לאו כלים תקרובת קאמר שאין תקרובת בכלים, ועוד שאין נאסרין לזיתנהו כעין פנים, אלא במשמעין קאמרי, ע"כ. ומשמע דמלבד לזיתנהו כעין פנים, אין תקרובת בכלים, ול"ב. והרמב"ם בפ"ו משאח אבות הטומאות הי"ז כתב, אבל כלי שהוא תקרובת ע"ז שביטלו טהור, ע"כ, הרי דאיכא כלי תקרובת, ולדרכנו י"ל דהיינו בכלי עץ, דהוי מין ראוי למזבח דומיא דמקל, והרמב"ן לשיטתיה דלהלכה ליכא תולדה לע"ז, ואין כלל עבודה של שפירה במקל, וכנ"ל. ואולי י"ל דהואיל

פנים ממש או לכוותה קצת כעין פנים ואיכא נמי עבודה המשתכרת דומיא דפרכילי ענבים דאמרינן התם דמיתסרי כשבארן מתחילה לכך דאיכא כוותיהו זכורים ואיכא נמי בצצירה עבודה המשתכרת שדומה לזביחה, הא לאו הכי לא מיתסרי, עכ"ל.

ועל הרמב"ם כבר תמאו הראשונים, יעוין בר"ן ועוד, לכיון שפסק דשיביר מקל הי"ז חייב ונאסר, וכנ"ל, איך פסק בר' יוחנן שם באותה הלכה, פ"ג מה' ע"ז ה"ד, שאם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור, אלא א"כ היתה דרך עבודתה בכך, ואכן המפרשים שם כתבו לתרץ בכמה דרכים, ויש להביא פירושן של האור שמח ולדעתו ברור שרק בשחיטת בע"מ לא מחייב, אבל הקטרת בע"מ אכן חייב, והחילוק הוא דשחיטה היא רק גדר הכנה, ולכן במחוסרת אבר לא עבד מיד וחינו חשוב כלום, והכנה זו צריך גם להדיט הרוצה לאכול, ולפ"ז בשביר מקל שהוא מהעבודות המיוחדות לגבוה הוא ענין אחר והוא הגמר, וגם ספת לה לואה או עבט של מי רגלים הוא כיו"ב, ומה"ט פשיטא ליה שעל הקטרת בע"מ יש חיוב, יעו"ש דבריו העמוקים, ולכאורה י"ל דס"ל להרמב"ם דליכא פלוגתא בגמ', ולכו"ע יש תולדה לע"ז, ולפיכך גם שבירת מקל הוי ע"ז, ויש גם איסור תקרובת, ואין בזה סתירה עם הדיון שקוחט בעל מוס לע"ז פטור, דהואיל וביסודו של קרבן נאמר שיהיה תמים ושלם, כמבואר בגמ' שם גם בקרבן של בני נח, א"כ דבר שאינו שלם אין עליו שם קרבן או תקרובת, ואין הבדל מה תהיה התקרובת, וכיו"ב מבואר בריטב"א שם בסוגיא וז"ל, ויש מרבתי שטורחין להעמיד הא דר' יוחנן דלא תפלוג אדרב דגריעה הא שאין מקריבין חסר לע"ז בשום מקום, משחיטת חגב ומשכירת מקל שעובדים אותו לשם ע"ז, ע"כ. ולהריטב"א לא ניהא בזה וכתב, ולא מסתברא לי כלל, דסוף סוף כיון שאין אנו באים לחייבו אלא משום כעין פנים הא ודאי יותר הוא כעין זביחה בשום דל, עכ"ל. ומ"מ סברת הרמב"ם היא על דרך יש מרבתי של הריטב"א, ועי"ש להרב המהדיר שכע"ז כתב הרשב"א ובתוס' רי"ד בשם תוס', ושכ"כ הר"ן שהיא מחלוקת הראשונים, עי' עליהם. ולפיכך נראה שגם העבודה במקל, צריכה להיות דוקא במקל שלם, ורק אם שוברים מקל שלם, יש ע"ז בכך, וכבר נתבאר לעיל דאיכא קרבן עלים, ואכן גם בעלים יש דין שלם, יעוין מנחות פה, ב, דעלתה בגמ' בתיקו אם מקדיש עץ שיש בו תולעת לוקה משום מקדיש בע"מ, ואמנם בתו' פירשו דאזלא כרבי דס"ל דעלים קרבן גמור הוא, אבל הרמב"ם הביא ספק זה להלכה בפ"ו מהלכות איסורי מזבח ה"ג, ואע"פ שהרמב"ם לא הזכיר שם ה"ב תמימים על עלים, כפי שכתב שם ה"א על נסכים, מ"מ כבר ביאר באבן האזל שם פ"א ה"א, דאי לא בעינן תמימים ליכא פסול בדיעבד, ומדפסול ש"מ לצריך תמימים, והספק הוא רק לענין מלקות במקדיש עץ שיש בו תולעת, וראה במפרשי הרמב"ם שם, ואכ"מ אריכות. ואפשר שזוהי נמי כוונת פסקי הלכות יד דוד ח"ב דף ל, ב, שכתב דרק בגמר שחיטה אהני מחשבתו לע"ז לאסור, אבל חיתוך שלאחר גמר שחיטה, לא חשיב לאתפוסיה ביה מחשבת ע"ז, דשאני שבירת מקל שמבטל חשיבותו, משא"כ חיתוך בשך שעומד בלא"ה

י"ב, ואבי עזרי קמא שם הלכה כ"ד, ויש עוד לדבר בזה הרבה, אך
אכ"מ. ומ"מ לשיטתיה אצל, ועכ"פ לא גרע מבכורים. וסו"ר
בסו"ת חזון נחום סי' ס"ג שכבר עמד בשאלה זו, אמאי זרק מקל
פטור, כיון שמתנדבים עמים, א"כ הו"ל כשאר כל קרב למזבח
שנאסר, ועי"ש מש"כ עפ"י דרכו. ברם בפשוטו כל שקרב למזבח
נאסר רק אם נעשו בו אחת העבודות, וזריקת מקל אינה עבודה
כמפורש בגמ'. (וראה תוספות רי"ד מה שהאריך בביאור סי' רס"י.
ויש לו גירסא אחרת בגמ', ואכ"מ. ויש לו גם שיטה דאיכא דהוי
תקרובת ונאסר והעובד אינו חייב, וראה ב"ח ומקור מים חיים
יו"ד סי' קל"ט בזה, ואכ"מ).

ובתוס' ע"ז נ, א-ב ד"ה צעינו הביאו בשם רש"ב בשם רש"י,
שככרות שמביאין דורון מותרים שהרי אין מביאים לעכו"ם כי אם
למשקים ולכומרים, ותקרובת עכו"ם לא הו' שאין דרכם להאכיל
לעכו"ם כדורות ראשונים, ע"כ. וכתבו על כך בתוס' וז"ל, משמע
מתוך פירושו שהתיר הככרות לפי שאין עושין אותן תקרובת, הא
אם היו מביאין אותן לשם עכו"ם היו אסורין דכעין פנים הוא
שהוא ראוי להקריב לפנים דמיא למנחת מאפה תנור ואע"ג
דליכא זריקה המשתכרת, וכן משמע מתוך פירש"י, ומה שפירש
כעין פנים כעין זבחים שצמקדק דהו' תקרובת כדכתיב וזבח
לאלהים יחרס בלתי לה' לבדו, אלמא דאפילו זריקה שאינה
משכרת כיון דהוי דומיא דלפנים קרי זבח עבודה כוכבים,
ואבנים אין עובדין בהם בפנים, ואין נראה לר"י דהא בכולה
שמעתין משמע דאפילו ככעין פנים צעינו זריקה המשתכרת וכן
משמע בסמוך ואפי' בעבודת כוכבים שדרכה לעובדה במקל, לכן
נראה לפרש כעין פנים כעין זבחה וזריקה דבר המשתכר, עכ"ל.
וכן הוא בתוס' ה"ר יהודה מפאריש שבשיטת הקדמונים שם, ושם
מפורש יותר וז"ל, אלמא ה"פ כעין פנים כעין זבחה וזריקה דבר
המשתכר כדאמרין לקמן כגון שצרכו מתחילה לכך דבעיא כעין
פנים וזריקה משתכרת, עכ"ל. ובתוס' הרא"ש הנדפסים בתוך חי'
הרשב"א הוצא כלשון תוס' שלפנינו, ובנימוקי יוסף שבשיטת
הקדמונים הביא כל לשון תוס' הרא"ש, ונראה להכי ס"ל כהשגת
ר"י שבתוס'. ולכאורה עדיין יש להבין שאלת התוס' על רש"י,
מלבד מה שרש"י נקט האמת שהככרות הם לאכול לכומרים, הנה
רש"י קאמר שאין דרכם להאכיל לעכו"ם, והיינו שאם היה דרכם
להאכיל לעכו"ם, א"כ יש כאן גם ראוי למזבח וגם גדר הקטרה
שהיא מארבע עבודות שעליהם ליכא חיובא, ואיך אפוא מוכח
מרש"י שאין לורד בזריקה משתכרת.

ברם יש לפרש דההוכחה מרש"י היא עפ"י שיטתו בגמ' שם נ,
ב - נא, א, ספת לה לואה כו', חייב, כו', אלמא לואה מאי זריקה
משתכרת איכא, וכתב רש"י ספת לה לואה, האכילה לואה, וחזינו
אפוא שאע"פ שהאכילה צעינו זריקה משתכרת. והתוס' שם פליגי
על רש"י ומפרשים לכלכה בלואה לשון טיבול, עי"ש. ואולי באמת
אין זו רק פלוגתא בעלמא על פירוש התיבה ספה, אלמא אי הוי
אכילה כפירש"י, אכן ל"ק קו' הגמ' מזריקה משתכרת, כיון
שאכילה הוי גדר הקטרה שהיא נמי אכילה מזבח, וכמבואר בגמ'
בכמה דוכתי. אלמא שבאמת לא נחבאר הענין במאכיל לעבודה

דילפינן מבכורים וכנ"ל, ובכורים טעונים כלי, וראה ברמב"ם
פ"ג מה' בכורים ה"ז, ובפשוטו הוא לעכובא, וראה רדב"ז שם
הי"ד, ואע"פ שהכלי חולין וחוזר לבעליו, מ"מ לאיסור תקרובת
סגי בזה וכעין המתבאר לעיל מענין עיטור ביכורים, וראה דרך
אמונה שם אות ע"ח מהקדמונים שצריך שיגעו הביכורים במזבח,
ופשוט דהכונה לכלי גרידא, וכן יל"ד להנחה היא על הרלפה,
ראה רש"י חולין קכ, ב, וי"ל דחליפה פוסלת, וההנחה היא בתוך
הכלי דוקא, ודוק. וראה גם בפרשת הכסף פ"ג מה' ע"ז ה"ד ופ"ח
ה"ט, וע"ע מנח"ח מלואה כ"ו. וע"ע אבי עזרי תנינא בה' שאר
אבות הטומאות שם. וראה חולין קכט, א. והנה מעתה יש לדון
האם יש ללמוד מדברי רש"י אלו, שהוא פי' דלא איירי לענין
תקרובת אלמא לענין כלים שנתממשו בהם לע"ז, וא"כ זה גופא
מוכיח מדאורכך רש"י לפרש כן, ש"מ דס"ל כהרמב"ן, ואולי י"ל
כמו שנתבאר לעיל דמקל הוי ראוי לפנים משום עצי המערכה או
קרבן עמים, א"כ מהני זה גם לכלי עץ, והוי ראוי לפנים, ואין
לומר כיון שנתנה לכלי, תו לא הוי בכלל ראוי לפנים, דיעוין
מנחות כב, א, מאי בינייהו איכא בינייהו חדתי ועתיקי וכו', הכא
נמי בחדתי, ופירש"י, שעדיין לא נשתמש בהן ארונה, עי"ש, הרי
שאפשר להביא מכלים חדשים למזבח. ומה שהק' המאירי מסנדל
של ע"ז, מבואר להלן.

ויעוין ברמב"ן ע"ז נב, ב שהביא פירש"י על ע"ז שעובדין
אותה במקל, שאין הנידון אלמא כשזוהי עבודה, וכן ראה ריטב"א
שם בשם ה"ר יונה, וכן הביא ש"י הראב"ד שחולק על רש"י, עי"ש.
והק' הרמב"ן מהא דפרכילי ענבים אסורים לאוקמא בגמ'
שצרכין לכה, והוי גדר זבחה, ואע"פ שאין דרך עבודה מרקולים
בענבים, וש"מ דכעין זבחה חייב אע"פ שאין דרכו בכך, וא"כ
מאי שנא מקל. וכתב הר"ן שם בישב קו' הרמב"ן, משום דענבים
באים בפנים דהיינו בכורים הויא בצירתן תולדה דזבחה, אבל
מקל שאינו בא בפנים אם אין עובדין אותה במקל לא הויא
שבירתו תולדה דזבחה, עי"ש. ולכאורה י"ל דהרמב"ן שלא תי'
כן, ס"ל דבאמת מקל הוי נמי בא בפנים ולא גרעו עצי המערכה
מפירות בכורים, ואכן ל"ע דברי הר"ן, שהוא גופיה נקיט לסברת
ראוי לפנים בגלל בכורים, ואמאי גרעו עמים מבכורים, אלמא
שהרמב"ן גופיה נמי ס"ל דכיון דצריך כעין פנים, לפיכך לא קי"ל
כהמ"ד דשבר מקל חייב, וכנ"ל, ברם באמת פרכילי ענבים הוי
ממש בכורים, בצירה והבאה, משא"כ מקל אע"פ שראוי לפנים,
מ"מ אין בפנים מעשים כאלה. וראה גם בשי' הקדמונים בתוס'
ר"י מפאריש שנקט דמקל לא הוי בכלל כעין פנים, ובמקו"א
נחבאר בס"ד סי' הרמב"ם בדיון עצי המערכה ושני גזירין וקרבן
עמים, ואכ"מ אריכות בזה, אך יש לציין בקצרה, ראה ברמב"ם
פ"ט מהלכות ביאת מקדש הלכה ה', ובמל"מ פט"ז מהלכות
מעשה הקרבנות הלכה י"ג, והר המוריה שם, ואור שמח פ"ט
מתמידין ומוספין הי"א, ומקדש דוד סי' י"ג, וחזו"א מנחות סי'
מ"ב ס"ק כ"ה, וסו"ת חזון נחום סי' ז"א, ואוצר הספרא משנה ז'
אותיות ט"ז - כ"ג, ומנח"ח מלואה קי"ח, ואפנת פענח הלכות ביאת
מקדש שם, וחי' הגרי"ז מנחות כ, ב וקהילות יעקב מנחות סי' י"ב,
וע"ע היטב בחי' הגר"ח פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה

והנה הראשון שם סו' ח' הביא גם הוא דברי רש"י ורשב"ם וכתב וז"ל, אבל אם היו מקריבים אותם לעכו"ם כעין פנים קרינא ביה דלמיא למנחת מאפה תנור ואע"ג דליכא זריקה המשתברת וגם לא הקטירו ממנה כלום אלא נתנו לפני עכו"ם לתקרובת מקרי זבחי מתים אפי' לא שייך בה זריקה משתברת, כיון שכיוצא בו מקריבים בפנים, כגון יינות שמנים וסלחות ומנחה ומאפה תנור ומים ומלח ונתנו לפני עכו"ם לתקרובת מיתסר כו', והא דבעינו זריקה המשתברת היינו בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים כגון שבירת מקל, עכ"ל. ופשוט דבריו מבואר דנאסר כדין תקרובת ואין לה ביטול עולמית, וכן פסק להדיא בטור יו"ד סו' קל"ט, ושו"ע ס"ג. וראה גם במאירי שמבואר להדיא כשי' הראשון, וראה גם רבינו ירוחם ספר אדם נתיב י"ז ח"ה, דף קמז, ד – קנה, א. וכן מבואר לפו"ר מהרשב"א בשם ה"ר יונה ד"ה יינות שמנים כו', עי"ש. וכבר הביאו הראשונים שזוהי גם שי' הראשון ד, וז"ל הר"ן לאחר שהביא דברי הרמב"ן הנ"ל, אבל ראיתי להראשון ד"ז"ל בספר הגהותיו שפסק כרב וכל כעין זביחה חייב ונאסר ושאט לה חגב וספת לה לואה נמי חייב ונאסרין, ואפשר שטעמו ז"ל דאע"ג דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, כיון דר"ז ורבה בר אבא ורב יהודה ס"ל כרב, ואביי ורבא נמי שקלו וטרו אליביה, נקטינן כוותיה, ועוד דסוגיין בפרק ארבע מיתות דשבירת מקל תולדה דזביחה, עכ"ל. וראה השגת הראשון ד"פ"ג מהלכות ע"ז ה"ד, ובשאר הראשונים בסוגיא, ויעויין גם בספר כתוב שם להראשון ד"ב שמעתין שהשיג על בעל המאור שהתיר הנרות של ע"ז, ועי"ש שאוסר נרות של שעה משום תקרובת והלכתן זוהי שבירתן וכפי שביאר שיטה זו הרמב"ן שהביאה בשם יש מי שאוסר, עי"ש. ויעויין גם בחי' הראשון ד"ב בסוגיא זו מהלך דבריו כפי שיטתו.

ונמאלא אפוא רש"י והראשון ד"ב אלו בחד שיטה וא"ל לדעתם שיהא גם ראוי למזבח וגם זריקה משתברת כו', כדי למהוי תקרובת. ולולי שאיני כדאי אמינא חידוש בדעתם ואולי לשיטתם, להנה ז"ל הריטב"א שם נ, א, בסוגיא דמקוליס, דעין כעין פנים וליכא, וא"ת א"כ אפי' ישראל שהביאם וחיפה בהם דרכים יהיו מותרות, תירץ הראשון ד"ז"ל דכי מהני מה שאינו כעין פנים היינו לענין שיהא לו ביטול, אבל מ"מ ביטול הוא כריך כע"ז. ואינו נכון, דמהיכי תיתי לן איסור זה כיון דליכא מכלל אשר חלב זבחימו יאכלו ובכלל זבחי מתים, עכ"ל. ואכן שיטת הראשון ד"ב נפלאה וזריכה תלמוד. וראה גם במאירי בסוגיא שכתב וז"ל, מה שאמרנו שכל תקרובת שאינה כעין פנים מותר כו', יש למקל רבותי שיטה אחרת לומר שלא נאמר שאין לו דין תקרובת אלא לענין ביטול, ר"ל שיש להם ביטול, הא ליאסר מ"מ אין אנו צריכין לתקרובת שבעין פנים, ע"כ. ועי"ש במאירי שלא הסכים לשיטה זו. והרמב"ם בפ"ח מהלכות ע"ז ה"ט כתב, ותקרובת ע"ז אינה בטילה לעולם. וכתב שם בהגהות הרמ"ך, והביאו הכס"מ שם, וז"ל, תימה איך סתם ואמר דתקרובת אינה בטילה לעולם, דהא יש תקרובת דיש לה ביטול היכא דלא הוא משתבר כעין פנים, וכדחזינון באבני מקוליס שבעין גוי דשרו ומפרש בגמ' טעמא משום דבעינו כעין פנים וליכא דזרק מקל לפנייה חייב ואינה

זרה מה הכונה, ואם המאכל אכן מתבער מהעולם באיזו תחבולה שהיא והענין ל"ב, ומ"מ רש"י גופיה עפ"י פירושו הרי סובר שהאכילה בעי נמי זריקה משתברת, ופיר הוכיחו תוס' מדבריו שא"ל זריקה משתברת, והרמב"ם בפ"ג מה' עכו"ם ה"ד לא הזכיר בלואה לחה, ועמדו בזה הפ"ח ומרכבת המשנה (אלפנדי) שם, עי' מש"כ, ואולי יש לפלפל עפ"י האמור, אך אכ"מ. ויש להוסיף דרש"י לשיטתיה ע"ז יב, ב שמפרש על ורד והדס דהוי תקרובת, ואע"פ שאינם ראויים למזבח, ולענין הדם י"ל כמבואר להלן על לולב, אבל ורד בודאי אינו ראוי לפנים, ואכן הר"ן והריטב"א והרשב"א פי' דהוי נוי ע"ז, עי"ש, ואולי לשיטתם דאינו ראוי למזבח אינו תקרובת.

וראה גם בריטב"א שהביא מדין הלחם שביאים אל הע"ז, שכתבו תוס' בשם רש"י דהוי תקרובת, להלישה היא כעין זביחה, ור"י התיר הואיל ואינם ניתנים לע"ז אלא לכמרים, ועל כך כתב הריטב"א שגראין דברי ר"י, דקו"ל שצריך כעין פנים ממש, והוסיף וז"ל, ואע"ג דפרישנא לעיל שהוא אוסר מדרבנן כשיש כיו"ב בפנים, והכא הא איכא בפנים לחם הפנים, ואיכא בלישה דבר המשתבר כעין זריקה, והן עושין אותו לכך, ה"מ דבר הנתון לע"ז להיות לה תקרובת, אבל זה אין עושין לדעת התקובת אלא אותו שמשקין אותו הכומר ואוכל אותו שם, אבל שאר האוכלים דורון לכמרים הוא, ומה שמיניחין אותו בפני ע"ז אינו בדרך תקרובת כלל, אלא כמי שנותן לה פרס לכומריה הלכך אין מותרין וכו', וכן דעת מורי הר"א הלוי ז"ל כו', עכ"ל. וגם ברכב"א נמאל ענין זה וז"ל, ואותן ככרות שלוקחין מן השוק ומקריבין אותן לפני הע"ז אסורין דבעין פנים איכא, ואם לשו כו', וגם משום שלשו אותה לע"ז אינה נאסרת לפי שאין בחוקי הע"ז ללוש אותה לשמה אלא לוקחין אותה מן השוק ומביאין אבל אותם אוכל כו', לחם מגואל הוא ואסור משעת לישה דהוי כעין זביחה אע"פ שאינו משתבר לפני הע"ז כו', וכתב כו', שאין הככרות תקרובת לפי שאין מתכוונים אלא לתתם לגלחים, ודוקא בלואה דורות שהיו עובדי ע"ז או שהע"ז אוכלת ונהנית מן התקרובת, היה התקרובת אסור, ויש טעם לאסור, כי מ"מ כיון שמיניחין אותה תקרובת לפנייה וחושבין שמתרצה בהנחתו לפנייה אע"פ שעושין ע"מ לתנו לגלחים משלפניה, אסור, כו' עכ"ל. ויש ללמוד מדברי הראשונים כמה הלכות, דלישה הוי גדר זביחה, ולא נתבאר הגדר בזה, איזו שבירה יש בלישה כמו שחיטה, ומ"מ כך מבואר בראשונים, אלא שהדבר תלוי בחוק הע"ז, דאם החוק הוא ללוש לשם ע"ז, אע"פ שאין הקדש לע"ז, מ"מ בכה"ג ה"ז כמו בהמה ששחט לע"ז, ואסורה משעת שחיטה, ה"ה הכא אסור משעת לישה, ותו מבואר ברכב"א להנחה לפני ע"ז גרידא ע"מ לתתה לכומרים, יש בזה מקום לאסור, ולהלן יבואר ענין זה, וכן ס"ל להתוס' רי"ד, ומ"מ אין סבירא זו פשוטה כ"כ אצל הרשב"א, וכן גם הריטב"א לא הסכים לה, ותו מבואר ברכב"א שאם הע"ז אוכלת מהתקרובת, הכל נאסר, וכנראה ה"ז גדר הקטרה שאוסר השיריים, וכמבואר בעוד ראשונים, יעויין להלן. ומ"מ מש"כ הרשב"א דתליא בחוקי הע"ז לענין הלישה, עדיין לא נתבאר הגדר בזה.

פנים בקדש אבל תקרובת אבנים לאו תקרובת היא, ע"כ. וחו מייתו ברייתא, עכו"ם שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן כו', מותרות, וישראל שהביא כו', אסורות, ולית נגר ובר נגר דיפרקנה, וע"ז קאמר רב ששת שאין זו קושיא בעינן כעין פנים וליכא. ומפורש אפוא בברייתא דאע"פ דבעינן כעין פנים, מ"מ דוקא חיפיהו עכו"ם מותרות כיון שיכולים לבטל, אבל ישראל שחיפו אסורות שאינם בני ביטול, ש"מ שצריך ביטול, וכמו שמבואר בריטב"א בשם הראב"ד. והביאור הוא שבאמת צריך להבין במאי פליגי איכא מרבנן ואיכא מרבנן, אטו לית להו כלל להנך דאסרי דבעינן כעין פנים לא ראוי למזבח ולא זריקה משתכרת, אלא פשוט הוא שהיתה שם זריקה משתכרת, ואזיל ר' יוחנן לשיטתיה דזה לא הוי תקרובת, ובלא"ה אין כל איסור. ורבנן דס"ל דאסור, ס"ל דסגי לתקרובת כעין זריקה המשתכרת, ואין לה ביטול. ועל זה חיייתי ברייתא דיש חילוק בין ישראל לנכרי, כלומר דאילו הוי קרבן בהמה ועבודה כעין פנים ה"ז אין לו ביטול אפי' ע"י נכרי, ואם היו אבנים וליכא זריקה משתכרת ליכא איסורא כלל ולא צריך ביטול, אבל כיון שהיתה זריקה משתכרת, אע"פ שהיו אלו אבנים, לפיכך אסור אבל מועיל ביטול ע"י עכו"ם ולא ע"י ישראל.

ונראה יסוד לדברינו מהגמ' שם נב, א שהובאה לעיל, בעי מיניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עכו"ם של אוכלים מהו מי מהניא להו ביטול לטהרינהו מטומאה או לא וכו', עיי"ש כל הסוגיא, ולכאורה יפלא מאלו, מהיכי תיתי למקום ספק זה, והא כיון שתקרובת אין לה ביטול, אמאי נאמר שיועיל בה הביטול לטהר מטומאה אע"פ שאין הטומאה אלא מדרבנן, כמבואר שם ביסוד השאלה. ברם עפ"י דרכנו ניהא דכיון דמצינו גדר ביטול בתקרובת שאינה גמורה, שהיא אסורה ומועיל בה ביטול, יש אפוא מקום לספק זה, דגם על תקרובת גמורה יועיל ביטול לענין טומאה, שהרי חזינו דיש ענין ביטול לכל תקרובת, ולדרכנו נמצא שיש לחדש דאע"פ שיש איסור תקרובת, אע"פ שלא נתקיימו בו שני העניינים, אלא אחד מהם בלבד, מ"מ על תקרובת כזאת יועיל ביטול.

ואם דברינו נכונים הנה י"ל כן גם בש' רש"י, שעל תשובתו סמכו הראשונים לומר דלא בעינן לשני הדברים לאיסור תקרובת, והכי איתא בגמ' סוכה לא, ב, ושל אשרה פסול והאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר כו', ופירש"י, לולב של ע"ז ששימשו בו לע"ז לכבד לפני קרקע, אי נמי שעבודתה בלולב להעבירו לפניו או לזרקה בו, לא יטול, דמאס לגבוה, ואם נטל כשר, ואע"ג דאיסורי הנאה הוא דמאנות לאו ליהנות ניתנו כו', ע"כ. ותמה הכפות תמרים שם, להך פי' ב' ברש"י שהאיסור הוא משום תקרובת ולפיכך אסורה בהנאה, א"כ איך יוצא בו, והרי כיון שאי אפשר לבטל, הו"ל כתותי מיכתת שיעוריה, ועיי"ש שהניח ב"ע, וכן עיי"ש שנתקשה הרי צריך זריקה משתכרת כדי שיהיה איסור תקרובת, עיי"ש. וראה גם בשו"ת דברי אמת בענין דברי סופרים סוף סי' ה'. ועיי' בשער המלך פ"ח מהלכות לולב ה"א שהביא מחי' תלמידי רבינו יונה בע"ז שם שכל שהקריבו לע"ז

נאסרת אע"פ שעבודתו בכך, ש"מ דליאסר בעינן כעין פנים, עכ"ל. ובליקוטים מהגר"א על הרמב"ם שם כתב וז"ל, עיין בגמ' ג, א, מאן דפריש סבר כי הא דאמר רב גידל כו', ומאן דלא פריש בעינן כעין פנים וליכא, ופירש"י בפירוש לאבנים לא הוי תקרובת כלל משום דלא הוי כעין פנים, והרמב"ם יפה כתב דמה שנקרא תקרובת אינו בטל, עכ"ל. וראה גם במקראי קדש למהר"ח אבולעפיה על הרמב"ם שם, ובדינא דחיי על הסמ"ג לאוין מ"ה דף לח, ג – ד, ובספר משנה כסף על הרמב"ם שם, שיידי כנה"ג יו"ד סי' קל"ט הגהת ב"י ס"ק ג', וכל אלו האחרונים הביאו דברי הרמ"ד, ולדעתם ס"ל להרמב"ם שכל שאינו כעין פנים א"צ ביטול כיון שמעולם לא נאסר, ושיטת הרמ"ד מבוארת דנאסר, אלא שמועיל ביטול, עיי' בדבריהם. ובספר קרבן אליאור על ע"ז מז, א, דף נד, ג מדה"ס, כתב לפרש דברי רש"י סוכה לא, ב עפ"י הרמ"ד, ויבואר להלן, והביא עוד מהחוס' ע"ז יב, א ד"ה דכוותה שכתבו בתוך דבריהם בזה"ל, ושמא משום הך קשיא פי' הקונטרס דמי עכו"ם שמקריבים היו לעכו"ם כו', מיהו קשיא דאפי' היו נקריבים לעכו"ם אינם אסורים דבעינן עבודה דנעשית כעין פנים כדאמרין לקמן פ' ר' ישמעאל זרק מקל לפניו חייב משום דדרכה בכך והמקל אינו נאסר דבעינן תקרובת כעין פנים וליכא, עכ"ל. וראה גם בחוס' רבינו אלחנן שם. וחזינו אפוא עוד בש' רש"י לתקרובת שאינה כעין פנים נמי אסורה, ולהמבואר למעלה מועיל ביטול באופן הזה. ועיי"ש בקרבן אליאור מה דשו"ט בענין זה. ועפ"י דרכנו יש מקום לפרש דאף התם אע"פ שכמוכן המעות אינן ראוי למזבח, אבל נעשה בהן איזה מהעבודות שאסורות, אבל בלא"ה גם רש"י ס"ל שלא חל קום איסור, וגם ביטול לא צריך וכש"נ. ועיי' גם בחוס' ע"ז ב, א ד"ה אסור. ואכתי צריך להבין שיטת הראב"ד והרמ"ד וסיעתם דעל תקרובת הרי ליכא ביטול, ואילו על מה שאינו תקרובת לא צריך ביטול.

ולפיכך אולי י"ל דאכן גם אלו הראשונים לא נתכוונו לומר שכל דבר צריך ביטול ובלא"ה ה"ז אסור, אלא דכלפי מה שהיטת הסוגיא היא כשי' הרמב"ן וסיעתו שלאיסור תקרובת תרתי בעינן, שכיוצא בו קרב למזבח, וכן שיהיו בו כעין אותם ארבע עבודות, ולדעתם בלא"ה ליכא איסורא לתקרובת, ע"ז פליגי הנך קמאי שגם בחד מהנך איכא איסור תקרובת אלא שהוא איסור קלוש שיש עליו היתר ע"י ביטול. ואמנם עדיין לא דייק כ"כ בלשונם ענין זה, אבל מ"מ גם באבנים ראויים למזבח, ולפ"ז יש מקום לפירוש זה.

ונראה לפרש עפ"י דרך זו סוגית הגמ' שם ג, א, ר' ינאי מלכא חרוב כו', איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי, וא"ר יוחנן בנן של קדושים כו', מאן דפריש סבר כו', תקרובת עכו"ם אין לה בטילה לעולם ומאן דלא פריש אמרי בעינא כעין פנים וליכא, והנה בפשוטו ר' יוחנן לשיטתו דתרווייהו בעינן ראוי למזבח וזריקה משתכרת, והכא דהוי אבנים לא הוי קרב למזבח, וכמו שפירש"י, וכמו שפורש גם ברבינו חננאל, כגון קרבן בהמה וכיוצא בה כו', וכן עוד שם, בעינן תקרובת בהמה כעין תקרובת

ז"ל דהוא ג"כ מודה לסברת התוס', רק דס"ל דהא דאמר רב הונא דעשה בה מעשה אסרה, ולפי מה שפירשנו הוא מתורת הקצאה, ולכן ס"ל לרש"י דמהני ביטול כע"ז עצמה, כיון דמה דילפינן בתקרובת אין לה ביטול הוא משום דילפינן מקרא דזחי מתים, מה מת אין לו בטלה עולמית, אף תקרובת עכו"ם כן, וס"ל דכ"ז לא אמרינן אלא אם עשה בה עבודה, אבל לא בדין הקצאה, ולכן ניהא דקושיית הגמ' דפריך אידך לאו דמרא קטבה היא משום דאיסורא לאו דבעלים, ומוזכרת סברא זו בתוס' בכמה מקומות לענין מה דאמר רבא לולב של ע"ז אם נטל יצא בע"ז של נכרי, עכ"ל. ומפורשת דעתו שיש תקרובת שיש לה ביטול, כאשר היא רק ע"י הקצאה, והיא רק בגדר איסור, ולא פקע בעלות ממנו לגמרי, כיון שמועיל לה ביטול, אבל תקרובת שנעשתה ע"י עבודה כמו שחיטה, אין לה ביטול, וממילא היא לאו דבעלים, וזוהי קושיית הגמ' ללאו דבעלים, ולדעתו זוהי ש"י רש"י, וזה מכוון עם דבריו לפרש בדרך זו ש"י רש"י. וע"ע מרחשת ח"א סי' כ"א, ושו"ת חזון נחום הג"ל בישוב פירש"י שם.

ויש לציין עוד לחי' חתם סופר סוכה שם שפרש כונת רש"י בתקרובת שלא כעין פנים נאסרת משום משמשי ע"ז שיש לה ביטול, עיי"ש. ובספר עמק סוכות שם פי' עפ"י הגמ' ע"ז הנ"ל ופי' הראשונים דפרכילי ענבים נאסרים דהוי ראו למזבח בגלל בכורים, ובארן מתחילה לכך, והיינו דומיא דביכורים שכן הוא מצות בכורים, ויש לציין להמאירי בע"ז שם שיש בדבריו סיוע להעמק סוכות בסברא זו, ולפי' פי' העמק סוכות דהואיל ומקיפין את המזבח בלולב, איכא בלולב כעין פנים, אבל בלולב א"ל תלפין מהדק לשם כך, ול"ה לענין זה בבכורים, ולפי' מיושבים דברי רש"י בסוכה שם מקושיות הכפ"ת, אע"פ שרש"י גופיה בע"ז אינו מפרש בדרך זו, עיי' עליו. והעולה מדבריו דבאופן כזה דהוי כעין פנים במין ראו למזבח, אבל לא נעשית בו עבודה כעין פנים, איסורא לתקרובת איכא, אלא שמועיל עליו ביטול, וזוהי אפוא כונת רש"י, וזה להדיא בדבריו הנ"ל בשי' ראב"ד רמ"ד ורש"י. ומאחתי גם בבגדי יסע או"ח סי' תקפ"ו סק"ו דאחריו הוי כעין פנים כמו מצות בכורים, עיי"ש. (ועל מצות לולב אלל המזבח, ראה אור מפרשי התלמוד סוכה מד, א' 45 – 18, ואגרות הגרי"ד הלוי ע' סב.) ומאחתי גם בספר אגודת אזור על סוגיות (לכאזיו של האבנ"ז) סוגיא דכתותי מכתת שיעוריה, ע' 9–178, שמיישב פירש"י בסוכה עפ"י הראב"ד, ובהגהות טהרת אזור שם הביא שכן היא ש"י הרמ"ד, והוסיף שאח"כ מלא פי' זה ברש"י בשעה"מ, עיי"ש, אלא שהוא מפרש טעם האיסור משום תשמישי ע"ז, ובהחת"ס הג"ל.

שוב מאחתי בס"ד במקור מים חיים יו"ד שם שכתב בישוב פירש"י מקור הכפ"ת וז"ל, ורצייתי לחפש בזה דבר חדש והוא, דרש"י לשיטתו דהיכא דכעין פנים לא בעינן זריקה המשתברת, ולפי' י"ל ללולב מקרי כעין פנים לפי מאי דאמרין פ"ד דסוכה בכל יום היו מקיפין את המזבח פעם אחת וכו' והיום שבעה פעמים, ואיכא פלוגתא בש"ס אי מקיפין בלולב או בערבה ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' לולב הכ"ג כמ"ד בלולב, ועיי"ש בכס"מ,

אפילו מעות ה"ז אסורים בהנאה, ועיי"ש דשו"ט שגם ש"י הרמב"ם היא כן, ואח"כ כתב וז"ל ולכן נ"ל דאפי' לדעת רבינו וה"ר יונה דס"ל דאפי' תקרובת שלא כעין פנים אסור אם נמצא במקום עבודתה, נראה דמודו מיהא דיש לו ביטול, דכיון דדין זה לתקרובת ע"ז אין לו ביטול חידוש הוא שחדשה תורה שיהא חמור יותר מע"ז עצמה דנפקא לן מקרא דויאכלו זבחי מתים כו', אין לכך בו אלא חידוש, ודוקא בתקרובת כעין פנים דאיידי ביה קרא דהיינו זבח אמרינן דאין לו ביטול, אבל בתקרובת שלא כעין פנים אע"ג דנאסר משום תקרובת יס לו היתר ע"י ביטול כו', עכ"ל. והנה עיי"ש בשעה"מ סיסוד דבריו הוא שאם נמצאו הדברים בפנים הכל אסור משום תקרובת, אלא שיש לו ביטול ועיי"ש שמפלפל בזה, ברם לדרכנו הנ"ל אין כל הלכה בפ"ע לפנינו מן הקלקלן לאיסורא, אלא כך היא המציאות שכל הנמצא שם הוא אסור מאיזו סיבה שתהיה, נוי ע"ז, תשמישי ע"ז, ותקרובת ע"ז, וגם שעה"מ גופיה לא ניהא ליה לפרש כן בשיטת רש"י, עיי' עליו, וראה נחלת ברך סי' ח' מ"כ לפרש הירושלמי סופ"ק דערלה עפ"י דרכו של השעה"מ, עיי"ש. וראה נועם ירושלמי סנהדרין פ"ה ה"א וע"ז פ"ד ה"א, ואכ"מ. וראה שו"ת חזון נחום הג"ל דשו"ט עפ"י חידוש של שעה"מ, ומיישב שם מאי דהק' השעה"מ על דרך זו, עפ"י המרכבת המשנה פ"ז מהל' ע"ז בדין משמשין שבטלו, עיי"ש.

וכתב עוד השעה"מ לישב עפ"י הרמ"ד הנ"ל, ד"ל דרש"י ס"ל כוותיה, אלא שחזר וסתר מהרש"ם בשם רש"י הנ"ל, דמפורש על האבנים והשעוה שהם מותרים בלי ביטול. וגם בעיקרי הדברים לא ניהא ליה בהבנת דברי הרמ"ד כפשוטם וכפי שנקטו כמה מגדולי האחרונים, עיי"ש כל דבריו, והנה אם נכון מה שנתבאר לפרש בשי' זו של הקדמונים, שאין כונתם בתקרובת שאין בה כלום מכעין פנים, דזה ודאי מותר בלי ביטול, אלא מיידי שנעשה תקרובת או ממין ראו למזבח בלי עבודה מאותן העבודות, או שנעשתה אחת העבודות של מין שאינו ראו למזבח, וזה אסור וצריך ביטול, וא"כ שפיר י"ל כן בכונת רש"י, ומיידי שזרק את הלולב זריקה משתברת לעבוד ע"י כך, אלא שהלולב אינו ראו למזבח, ולפיכך ה"ז אסור, אבל מועיל לו ביטול, ולפיכך אינו מכתת שיעוריה, וכיון שזכינו לזוהי שיטת רש"י, א"כ י"ל בזה שהוכיחו הראשונים מרש"י שנאסר בראוי למזבח בלי זריקה משתברת, דאכן כן הוא, אלא דמהני לכך ביטול, וכש"נ, ונמצא אפוא ש"י הראב"ד ורש"י דאע"פ שנאסר איכא ביטול.

וראה זה מאחתי בברכת שמואל ב"ק בחי' בסוף הספר שחקר במהות איסור תקרובת, האם הגדר הוא שמעשה העבודה שנעשה בה אסרה, או גדר האיסור שנעשה ממון הקדש ע"ז, ועיי"ש שעפ"י גדרו מבאר כמה ענינים חמורים, והובאה שם קו' תוס' ב"ק ע"א, ב' על רש"י, שפי' הגמ' כיון דשחט בה פורתא אסרה כו', דהיינו למ"ד יסנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, וקשיא להתוס' מהגמ' חולין מ, א' שהאיסור תלוי במעשה ולא בשחיטה, ולכן גם למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף נמי נאסר, עיי"ש. ובסוף דבריו כתב דהאי לישנא, ואולי ע"ד החידוש נוכל לישב דעת רש"י

ע' קסז מה דשו"ט בשי' הרמב"ם בהלכה זו ובדברי הראב"ד ורמ"ד הנ"ל, ויש בדבריו כמה סברות השייכות לדבריו הנ"ל, וגם שיטתו בדעת הרמב"ם יש בה סיוע לדבריו, עיין בדבריו ודוק היטב.

והנה המפרשים הנ"ל הביאו גם הגמ' ביצמות קג, ב, סנדל של תקרובת עכו"ם פסולה, ופירש"י שהקריבו ומסרוהו לשם דורון וק"ל תקרובת עכו"ם אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת דכתיב ויחלו וזחי מהים הלכך לית ליה תקנתא וכתותי מכתת שיעורא, ע"כ. ותמהו עליו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שם דהא בעינן משתבר כעין פנים, ולכן פירשו דמייירי כגון שזבח שור לפניה ועשה מעורו סנדל, עי"ש. והנה לכאורה יל"ע, דהרמב"ן וסיעתו ס"ל דתרי בעינן ראו למזבח ועבודה כעין פנים וכו"ל, ומ"מ ס"ל שער בהמה שנשחטה לע"ז נאסר, ש"מ שער איקרי בכלל דבר הראוי לפנים, ואע"פ שאינו קרב ממש למזבח, וא"כ ניחא גם רש"י לשיטתיה כפי שנקטו הרא"ש וסיעתו דס"ל דבחדא סגי לאוסרו בתקרובת, ושוב אין קושיא על רש"י, וע"ע קרן אורה שם, והנה בשאלות שאלתא פ"ח איתא כגון שקיענו מתחילה לכך, ואיכא נמי גדר שחיטה, עי"ש. וראה גם בתוס' חד מקמאי, והוא בעל השלמה, יצמות שם, שכ"כ, וכ"כ המאירי שם, וכן הובא לעיל מהמאירי בע"ז שם. והנה לפ"ז נמצא דאדרבה דרק משום שגם קיענו לכך אין לה ביטול עולמית, והוי גם בכלל ראו לפנים וגם נעשה בה מהעבודות האסורות. והערוך לנר יצמות שם כתב עפ"י שי' רבינו יונה, שהביא השעה"מ פ"ח מה' לולב ה"א, וכבר הוזכרה לעיל, דלפנים מן הקלקלין הכל אסור משום תקרובת, אע"פ שאינו כעין פנים, וכתב הערוך לנר שי"ל כן גם בשי' רש"י, עי"ש. ברם כבר כתב השעה"מ גם בשי' ה"ר יונה דאע"פ שנאסר, מ"מ מועיל לו ביטול, וא"כ רש"י שמפרש הכא שאין לו ביטול א"א סיפרש כן. וכאמור עפ"י פי' השאלות א"ש שי' רש"י, וכמו שמוכח מהרמב"ן דעור מקרי כעין פנים, וכש"נ. וראיתי בגליון הר"ש איגר יו"ד סי' קל"ט שכתב דעור בהמה אינו בכלל איסור, אלא בשחט בהמה, ואיין לדבריו בהגהות על הרמב"ם בה' ע"ז, אבל לע"ע לא זכינו לאורם, וכנראה דבריו הם עפ"י סוגיא זו, אבל כאמור לדרכנו איפכא שמעינן מהבא, ודוק. והמ"מ פ"ד מה' יבוס וחליצה ה"כ פי' בשי' הרמב"ם כפי' הרמב"ן והרשב"א. והנה זוהי סיעתא לדבריו הנ"ל, דאף הרמב"ם איזל בשי' הרמב"ן בדיון תקרובת, וראה יד המלך על הרמב"ם שם, וכן שעה"מ הנ"ל, ושו"ר דברי אמת הנ"ל, וכן קרבן אליזור הנ"ל ועוד מפרשים שכבר עמדו בזה. ולדרכנו א"ש בס"ד. שו"ר בספר קהל יהודה להר"י אשכנזי על יו"ד שם, שכבר הרגיש במקלת דבריו, והוכיח גם הוא מדברי המ"מ שכל כשי' המפרשים בהלכות ע"ז שפנים הכל נאסר לשי' הרמב"ם, עי"ש כל דבריו. ויעויין ברמב"ם פ"ז מה' ע"ז ה"ג דבהמה שהקריבה לע"ז נאסרה כולה בהנאה וגם עורה וקרניה כו'. ומבואר כאמור. וראה רש"י חולין קטז, ב. ושו"ר בשו"ת חזון נחום סי' ס"ג דשו"ט בדיון עור אס הוא בכלל קרב למזבח, עי"ש. וראה קובץ תשובות חת"ס (ירושלים תשמ"ב) מה דשו"ט בזה בעל אהל דוד עם החת"ס, וראה שו"ת חת"ס יו"ד סוף סימן ריע. וע"ע שו"ת

ולפ"ז י"ל בלולב מקרי כעין פנים הואיל והיו מקיפין את המזבח, ורש"י לשיטתו בזה דהיכא דכעין פנים לא בעינן זריקה המשתברת, ע"כ. ועי"ש שגם הוא העיר דרש"י גופיה לא הזכיר הפי' משום זיכורים, וכפי שהעיר העמק סוכות. הנה לפנינו סברא נפלאה חדשה בדבריו, דאע"ג דשלא בזריקה משתברת איכא איסורא דתקרובת, אבל על תקרובת כזאת מועיל ביטול, דבלא"ה א"א שאם נטל כשר, כיון דמכתת שיעוריה.

וקוב מלאתי עוד בהעמק שאלה שאלתא פ"ח ס"ק י"ח ע' קכה שכתב בזה"ל, וראוי לדעת דפירש"י סוכה לא, ב פי' לולב של ע"ז ששמן בו לע"ז א"נ הקריבו כו', ולכאורה תמוה הרי תקרובת אינו בטל לעולם, וא"ל דלא הוי זריקה המשתברת, ומ"מ לא עדיף ממשמי ע"ז דבעי ביטול, וזהו דעת הראב"ד, והריטב"א במסכת ע"ז ג, ב השיב ע"ז וס"ל דמותר לגמרי, ובאמת נראה דמהלוקת היא בע"ז ג, ב, דקאמר דלהכי אבני מרקולים יש להם ביטול משום דבעינן כעין פנים, ולא מקשה א"כ אמאי ישרא' שהביא אבנים נאסרין, אלא משום דמכל מקום הנה אסורות כמשמין, אבל בדף נא, א דקאמר זרק מקל לפניו אינה נאסרת, משמע דלא בעי ביטול כלל, משו"ה מקשה אלא מעתה אבני מרקולים במה נאסרין, ומשני שהם ג"כ נעבדים, וא"כ מבואר דאינם נאסרים כלל, אבל אינו ברור דהלכה היא, עכ"ל. והובא בקצרה גם בספרו מרומי שדה סוכה שם, והנה בפשוטו כונחו כהחת"ס הנ"ל דכל תקרובת אסורה משום משמין, אלא דיש לה ביטול, וכן לדעתו שי' הראב"ד הנ"ל, אך לדרכנו נוכל לומר דלעולם תקרובת שאין בה לא ראו למזבח ולא נעשה בה מהעבודות, שאינה אסורה כלל, אבל ביש בתקרובת חד מהנך הוי איסור תקרובת, אלא שיש לה ביטול וכש"נ.

ויעויין בספר השלמה סוכה שם שכתב וז"ל, וכגון שהלולב עצמו הוא נעבד כו', אבל תקרובת ע"ז לית לה תקנתא דביטול כו', ודוקא דנתלש מתחילה לכך דהו"ל כעין זביחה דתקרובת ע"ז לא מתסרא אלא א"כ הוא כעין פנים וכו'. ע"כ. ויעויין גם בספר המכתס שם ובפי' רבינו אברהם מן ההר שם. ולענין זכורים מבואר בראשונים שהקירה היא ממזות זיכורים, ואולי כיון שאי אפשר ללכת יד"ח לולב במחזור, וכמש"כ הפוסקים, ממילא יש בקצירת הלולב כעין הכנה לעשיית המזוה, וממילא שייך בזה קצת כעין פנים, דהלולב צריך להקפת מזבח, וכש"נ. וראה מאירי ראש השנה כח, א לענין שופר שכתב וז"ל, או תקרובת ע"ז אפי' של גוי שאין לו ביטול אס חתכו מתחילה לכך שהוא כעין פנים מדמיון זביחה כמו שיתבאר במקומו, ע"כ.

וראיתי גם בפרשת הכסף פ"ח מהלכות ע"ז ה"ט, שהביא קו' הכפול"ת של רש"י סוכה שם, איך נאסר מדיון תקרובת, והרי צריך כעין פנים, וכתב ליכא דמייירי בלולב ששיברו לפני הע"ז וזרק השברים לפניה ונשאר שיעור לולב, עי"ש. הרי להדיא דעל כה"ג ס"ל רש"י דנאסר, ומ"מ הועיל בטול, וזה ממש בדבריו הנ"ל, ונמצא שעל ב' האופנים הנידונים, ראו למזבח בלי עבודה כעין פנים, או עבודה כעין פנים ואינו ראו למזבח נאסר ומהני בטול, וכש"נ בס"ד. ומלאתי בדברי שאלו יוסף דעת על יו"ד בהשמות

שפיר הק' הב' ח' איך מועיל בטול. וראה בשו"ת חזון נחום שם אות כ"א. ואגב יש לציין כי בחי' הרשב"א בסוגיא מבואר שבעין לחם הפנים נמי הוי בכלל כעין פנים, עי"ש.

וע"ז העלה הב' ח' חידוש שכל שאינו מאכל אפשר לבטלו, וכחב המקור מים חיים סיוע להב' ח' מהרמ"ך הנ"ל, ועוד כתב לפרש עפ"י הב' ח' דברי רש"י סוכה הנ"ל, דהלולב נעשה תקרובת ויש לו ביטול הואיל ואינו מאכל, ואמנם המקור מים חיים הרבה לתמוה על הב' ח' מכמה דוכתי דמוכח דלא ס"ל חילוק זה, וכן מפורש בתוס' ע"ז נב, ד לענין כלים של תקרובת, וכ"כ הראשונים סוכה לא, ד לענין לולב, ראה השלמה והמכתם ופי' ר"א מן ההר שם, ומ"מ זוהי שי' הב' ח', וחזינן אפוא עוד תקרובת שיש לה ביטול.

והעולה מכל האמור, שרבים מהקדמונים ס"ל דלא נאסר כלל אי לא הוי ראוי למזבח וגם זריקה משתברת, ויש כמה קדמונים דס"ל דנאסר, אלא שאולי יש מקום לדדד בשיטתם דמהני ביטול, אלא שכאמור הטור והשו"ע פסקו דהוי תקרובת בכל חד מהגד ולא מהני ביטול, ולא הזכירו שיש דעות אחרות בראשונים, וכבר תמה בזה החדרי דעה שם והניח בלע"ג, והגר"א בשו"ע שם ס"ק י"ד כתב וז"ל, כ"מ שם ובמתני' כט, ד ובתוס' לב, ד בד"ה והיואל כו' ומפר"ת כו' ור"י פי' כו' משמע לכאורה דלפיר"י א"צ כעין זביחה, אבל ליתא דר"י פליג בהדיא שם נ, ד בד"ה בעינן, וכ"מ שם הגמ' נא, א בשלמא יינות כו' ואיכא כעין כו', וז"ל לדעת רש"י והרא"ש דלברותא קאמר דוחק, עכ"ל. והנה כל הענין ל"ב, ומה שפתח הגר"א, כ"מ שם, כנראה כונתו על התוס' והרא"ש שהביא בבאר הגולה אותיות ח' – ט', ומש"כ, ובמתני' כט, ד כו', הרא"ש רפ"ד, היינו שכ"כ הרא"ש שם וז"ל, כדאמר לעיל כט, ד בשר היואל אסור מפני שהוא כזבחי מתים אלמא מפני שהכניסוהו ונתנוהו לפני עכו"ם וחזר והוילא נקרא זבחי מתים דאמרינן כיון שהכניסוהו שחטן מתחילה לעכו"ם, א"כ גם הנכנס יהא אסור, ע"כ. וביאר פלפולא חריפתא אות ו', דשחיטה לעכו"ם אסור בהנאה כדאיתא חולין יג, ד. והיינו שהרא"ש הביא ראייה לשיתתו ממנה ז', דבבבא סגי במה שהובא לדורון אלל ע"ז אע"פ שלא נעשה שם מעשה מהעבודות, ולפיכך כיון שהוכנס הבשר בפנים והונח שם ה"ז נאסר, דאם תאמר שצריך מעשה דוקא, א"כ לצריך שחיטה לשם ע"ז, כבר נאסר בשחיטה, ומאי יש חילוק בין נכנס ליואל, כמו ביואל תלינן ששחט לע"ז, כמו"כ יש לחלות בנכנס, כך הוא פשט דבריו. אבל לע"ע לא הבנתי, דהנה מפורש בגמ' שם לב, ד דתנא דמתני' לא ס"ל סתם מחשבת עכו"ם לע"ז, ולפיכך אין אוסרים את הבשר בגלל שהגוי שחט אותו, ואם נכנס עם הבשר לתוך בית ע"ז, אזי יש חזקה שהקריבו שם, ועשה אחת מהעבודות כמוזבן חוץ משחיטה שכבר עשה קודם, ואולי אפשר עוד שאם לא עשה אחת מהעבודות שם, אזי מתברר ששחט מתחילה לשם ע"ז, ואינו בכלל סתמא, ולכן בנכנס, כלומר לפני כניסה, וכפירש"י, עדיין הבשר מותר, וביאל חזקה שהוא אסור, וא"כ מנלן הוכחה ממתני' שא"צ עבודות פנים כדי לאסור מה שראוי לפנים, וז"ע. ועי' היטב בחי'

מהר"י אסאד או"ח סי' קצ"ג, וראה שו"ת יביע אומר ח"ג יו"ד סי' כ"א. ואמנם פשוט שגם שפירה אסור, וכמ"כ בפסקי הלכות יד דוד ח"ב דף לא, פ"ה מהלכות אישות ס"ק מ"ט, מ"מ הוא נראה מובן ומושכל ששער אדם אינו בכלל ראוי למזבח, וה"ט, דעור ושער בהמה נמי אינו בגדר ראוי למזבח מחמת עצמן, אלא בגלל הבהמה, וזה כמוזבן לא שייך בשער אדם. ושער נזיר לא שייך הכא, וא"צ לפנים.

והנה י"ל בזה עוד, דיעויין בטור סי' קל"ט ס"ג שהביא דין נרות שלפני ע"ז, וכחב שם הב' ח' שמקור הדין בתוס' ורא"ש ע"ז נא, א, ונקטו שם דנרות הוו נוי ומועיל להם ביטול, וכחב הב' ח' וז"ל, ואיכא להקשות הלא אם הנרות תקרובת נמי לא מהני ביטול שהרי הכהן היה מדליק הנרות בפנים בכל יום, וי"ל דלענין ביטול בעינן דוקא דבר מאכל כדכתיב קרא ויאכלו זבחי מתים דמיניה ילפינן דתקרובת ע"ז אין לה ביטול, דוקא בתקרובת כעין זביחה כדכתיב זבחי מתים, עכ"ל הב' ח'. והנה עיקר שאלת הב' ח' דהללקה איקרי כעין פנים בגלל הדלקת המנורה, כבר נמצאת בקדמונים, יעויין ברמב"ן בסוגיא שם וכן בר"ן ועוד ראשונים, וכן ראבי"ה סי' אלף ונ"א, ובפי' הרא"ה בשי' הקדמונים ע' קל, ופסקי רי"ד שם ע' סז, ופסקי ריא"ז שם ע' קמב, וכן יעויין מאירי שם ע' קפט, ויש לציין על זה מתני' מנחות פו, א דדין שיטענו כו', ורש"י כת"י שם, דמוכח שאין לשמן דין קרבן, ועי' תוס' תמורה יד, א, והגמ' מנחות ה, א כל הקרב בליה כו', ושטמ"ק שם בהגהת רש"י, ותוס' שם בשם י"מ, וראה שו"ת מקום שמואל סי' ס"ו, וכן בתועפות ראם על היראים סי' ק"א אות ד', וראה שו"ת אבני ציון ח"ג סי' ג'. והרמב"ן בסוגיא כתב בהאי ליטנא, ועוד שאין זה כעין פנים שהרי אינן קרבינ ע"ג המזבח ואע"פ שהיתה הדלקה בפנים אינה עבודה וכו', ע"כ. וראה גם בתלמידיו ה"ר יונה שם. ויש להוסיף שלהרמב"ם בה' ביאת המקדש פ"ט ה"ז, אפשר להדליק גם בחוץ, ואכ"מ. ומ"מ יש סייעתא להב' ח' בספר קדמון, מלבד כמה מהראשונים הנ"ל, הלא הוא בספר כונת התפילה לרי"ט ליפמן ממילהויון, שכתב שם בהאי ליטנא, טעם הדלקת המנורה כי הדלקת השמן כמו העלות העולה וכו', עכ"ל, ועי"ש ענינים נכבדים, וכיון שלדעה זו הוי גדר קרבן, שפיר אקרי כעין פנים. וראה קהל יהודה להר"י אשכנזי על יו"ד שם.

ומאיתי להגאון המהרי"ם פדואה בספר מקור מים חיים ביו"ד שם שהביא לקו' הב' ח', וכן מש"כ הראשונים דהללקה לא הוי כעין פנים, ושו"ט אס יש לדון הנרות כזכורים שגם הם אינם קרבן ומ"מ איקרי כעין פנים להרבה ראשונים, או י"ל דזכורים עדיפי דלריכים הנחה לפני המזבח, עי"ש. ובאמת יש בנרות שתי שאלות, דאילו על נרות שמן בפשוטו אין שאלה על ראוי למזבח, שהשמן קרב למזבח ממש, אלא הנידון על נרות שעווה וכיו"ב, והו' השאלה היא לצריך עבודה, ויעויין בראשונים שכתבו הלשון דליכא זריקה משתברת, ויש מהקדמונים הנ"ל שגראה מדבריהם דהללקה אקרי זריקה משתברת, ולפי המובא לעיל הרי בפשוטו יש גדר הקטרה על השמן, שהיא מד' עבודות, וז"ב. וא"כ להרא"ש והטור דסגי בעבודה לאיסור תקרובת אע"פ שאינו ראוי למזבח,

שכונתו שם היא אכן איפכא, וגם לרבנן לריד דוקא כעין פנים, וכש"נ, ועיי"ש עוד אריכות בדיון תקרובת ע"ז.

ומ"מ הגר"א לא הסכים לפסק הר"א ש' והטור והש"ע, אלא כפשוטו לשון הגמ' לתרווייהו בעינן, וכש' הרמב"ן הנ"ל, וכר"י בתוס'. ולכאורה יש מקום לומר שאין כונת ר"י לתרווייהו בעינן, אלא לדעתו רק בזריקה משתברת תליא מילתא, ולפ"ז ג' שיטות בדבר, לתרווייהו בעינן, דבחד מינייהו סגי, דרק בזריקה משתברת תלוי האיסור, ולפ"ז נמצא לש' זו דמה לאיתא במתני' ראוי למזבח, אין בזה הלכה על עיקר דין תקרובת, וכל זה אינו מסתבר, ופשוט לשון ר"י נמי לא משמע כן, אלא נראה דס"ל כהרמב"ן, ויל"ע בלשונות ר"י הזקן בש' הקדמונים בסוגיא שם, ובתלמודי ה"ר יונה נא, ב ד"ה מצא כתב שכל תקרובת לריד זריקה משתברת, וסם הנידון על כלים וכיוצא בהם, ואח"כ בד"ה ואפי' כתב על מים ומלח לתרווייהו יש בהן, זריקה משתברת וקרב למזבח, ש"מ דהלא מינייהו עושה תקרובת, ואין להאריך. ויעוין גם הגר"א שם ס"ק כ"א, וראה בספר פסקי הגר"א יו"ד שם שכתב וז"ל, משמעות דעת הגר"א ז"ל דשמיים וסלתות מים ומלח אינו נאסר מיד שהניחם לפני העכו"ם לשם תקרובות ואינו נאסר אלא אח"כ עשה בהם מעשה כעין זריקה המשתברת שהוריק או שפך לפני העכו"ם מעט מעט כעין זריקה המשתברת, ולכן חתיכת בשר שהוטה או נבילה אם הניח לפני העכו"ם, לא הוי תקרובות עכו"ם לאסור בהנאה, וזריקה המשתברת לא משכחת אלאה כקו' הש"ס שם בע"ז נא, א גבי זואה, ע"ש דלא כש"ע. עכ"ל. ומתוך זה נמצא נמי לאידך גיסא, דדבר שאינו ראוי למזבח נמי אינו נאסר אע"פ שנגעשה בו עבודה מד' עבודות, וכש"נ. וראה חזו"א יו"ד סי' נ"ו ס"ק ט', וכן באורך בס"ק י"א שם.

וראיתי בספר עבודת המלך פ"ז מהלכות ע"ז הט"ו שיא' לפרש כונת הרמב"ם שם בבשר שהכניסו לבית ע"ז והוציאוהו, כדברי הר"א ש', ועיי"ש מש"כ על דברי הגר"א אלו, ובפשוטו אין דבריו מכוונים. והרמב"ם לא נתכוין לפי' הר"א ש', אלא כמו שכבר נתבאר יפה בס"ד לעיל. וראיתי גם בספר יראים השלם סי' ק"א ותועפות ראש שם אות א' וסו"ט עם בעל השם חדש בש' היראים אם היא כרא"ש או כהחולקים עליו, עיי"ש וראה פסקי ריקנטי סי' רכ"ה שהביא בהגהות המהרש"ם דעת תורה על שו"ע יו"ד שם. וראה גם תוס' רי"ד ע"ז שם בשלושת המהדורות וכן בפסקיו שם, ודעתו נמצאת בש' הר"א ש' וסיעתו, ויש בדבריו עוד חידוש, שגם מה שנותנים לפני הע"ז ויודעים שיטלוהו אח"כ משם לאורך הכמרים, כיון שכך הוא הדרך, ה"ז אסור לעולם, ופשוט לשונו מורה שהוא אסור תקרובת, אלא שאינו ברור שם כ"כ, עיי"ש וז"ע. וראה עוד בזה להלן.

ולאחרונה נתפרסמה השאלה על השיער המובא מהודו, שהוא מגילוח מאמינים בע"ז לשם ע"ז והשיער ניתן ללליל, וה"ז אסור בהנאה דהוי תקרובת ע"ז. וכנראה השאלה היא עפ"י הגמ' דבבב"ב לכהן כפרכילי ענבים הוי תקרובת, ואח"כ ה"ה גילוח שער לכהן הוי תקרובת. והנה רש"י שם פי', שבבב"ב מתחילה לכהן, לאורך עבודת כוכבים ובצליחות עזרה לעבודת כוכבים דהוי כשבר מקל

הרשב"א והריטב"א שם נא, א, שכבר עמדו בעיקר אלו השאלות על המשנה כט, ב, והגמ' שם, עי' בדבריהם. שו"ר בספר קהל יהודה להר"י אשכנזי על יו"ד שם, שאכן קשיא ליה על הר"א ש' כעין דבריו, ועיי"ש שהאריך ולא העלה תירוץ ברור. ויש לציין בזה גם חידושו הנפלא של החלקת יואב אה"ע סי' כ"ז בדיון איסור תקרובת בהנאה, דהואיל וילפינן לה מהיקש למת, לא אמרינן בזה אגלחי מילתא למפרע, ובאיסור תקרובת לא סגי במחשבה אלא בעינן דיבור, ולכן אין כאן רק חסרון ידיעה ועתה אגלחי מילתא, אלא הוא בגדר חלות של אגלחי מילתא למפרע, וזה לא אסור בתקרובת, עיי"ש דבריו העמוקים. וראה כל הסוגיא חולין לט, ב בענין הוכיח סופו על תחילתו.

והגר"א ציין להתוס' לב, ב, ולפי' ר"ת שם, והיינו שהוא מפרש כונת הגמ' דמתני' כר"י בן בתירא, דפשוט לשון המשנה משמע שעלם הכנסת הבשר לבית ע"ז אוסרתו בלי עבודה, ובזה פליגי תנאי ומשמע להש"ס דר"י בן בתירא מחמיר בזה. והתוס' לא ניחא להו בפירוש, ותמיהתם עליו מפורשת בתוס' הר"א ש' חולין יג, ב, עיי"ש. וראה ראבי"ה תשובות סי' תתקס"ו. ואולי ההוכחה של הר"א ש' היא עפ"י פי' ר"ת, והיינו שר"ת מפרש פשוט המשנה לדורון בשר אחרי תקרובת בלי שום עבודה, אבל לא מכח הוכחתו של הר"א ש', ואינו מדובר. ובפשוטו לפי' ר"ת אכן כונת הגמ' דמתני' יחידאה היא ואין הלכה כן, וכנראה שהגר"א בל לשלול שלא נפרש דמה"ט פליג ר"י על ר"ת בתוס', בגלל שנמצא לר"ת שמתני' יחידאה ולא כהלכתא, ור"י סובר שאינו כן אלא ההלכה דסגי בדורון בשר, ולזה הביא הגר"א מר"י בתוס' נ, ב, דס"ל להדיא ללריד עבודה לאסור מדיון תקרובת ולא סגי בדורון, ולע"ע לא ירדתי להבנת הדברים. שו"ר בדברת שמואל על ב"ק בחי' תורה מכת"ק שבסוף הספר ששו"ט בסוגיא זו, ועיי"ש שמבאר שיטות הראשונים בע"ז שם, והביא הגמ' ע"ז לב, ב, ופי' התוס' בשם ר"ת ור"י, דלפי ר"ת נחלקו אי בדליכא עבודה כעין פנים אם נאסר בהנאה, וכתב שר"י בתוס' שם חולק דלכו"ע אע"פ שאין עבודה כעין פנים ה"ז אסור בהנאה לכו"ע, והוסיף שגם רש"י שם מפרש כר"ת, ולפ"ז הלכה כחכמים ללריד כעין פנים דוקא, ולפ"ז העלה דרש"י לשיטתיה ע"ז לד, ב, לענין גבינות בית אונייקי, וס"ל שם שלריד שחיטה גמורה כדי שיהא האיסור משום תקרובת, אלא שחזר ותמה מדברי רש"י שהביאו תוס' מהרשב"ם, דמתבאר שם שיטתו שא"צ עבודה כעין פנים לאסור, וע"ז כתב בדברת שמואל וז"ל, וכבר תמה הגר"א ז"ל דהר"י ז"ל סותר את עצמו דשם סובר דבעינן דוקא עבודות דכעין פנים והבא סובר להיפוך, וכבר הביא הר"א ש' ז"ל ראה ממתני' דבשר היוצא אסור, הרי דאסור בהנאה אסור אפי' בלא עבודות כעין פנים, ותי' דמסתמא שחטן תחילה, וכוונתו למאי דאמרין במסכת חולין לט, ב, שחטה ואח"כ חשב עליה דפליגי בזה תנאי אי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, ואח"כ לפי זה נמצא דרמי רש"י ארש"י ור"י אר"י וזע"ג בזה אי"ה לעת אחר עכ"ל, ולכאורה לפי המתבאר אין כונת הגר"א לתמוה על ר"י שסתר משנתו, אלא דלרבה מביא ראה מדבריו בתו' נ, ב, להבנת כוונתו שם לד, ב,

שער שנחתך מהאדם כמו ענבים שנצטרו מהגפן, ויש בעצם הגילוח כוונה לשם ע"ז, ולפיכך השער צריך להאסר. וכמו"כ לפי הדמיון לזיכורים אם ע"ז מין ראוי לפניו, וסגי במעשה כמו זביחה, א"כ הנידונים שווים לפו"ר, דכמו שזה בוצר כדי ליתן לע"ז, ה"ה זה מגלח ליתן לע"ז, והרי נמצא שהשער נאסר כדין תקרובת זבירה, כלומר, כמו ענבים שנאסרים מיד, כפי שנראה לכאורה, ועדיין יש מקום לדון בזה, ה"ה השער נאסר מיד בגילוח.

יש לציין את מה שדנו חכמי הזמן במגלח את חברו, וליכא מחשבה ודיבור של המגלח לע"ז, אלא מחשבה ודיבור של המתגלח בלבד, האם בכה"ג מטרת מחשבה ודיבור של המתגלח אלא האדם המגלח שהוא עושה המעשה. ואכתוב בקצרה מה שנתבאר בס"ד במקו"א, דמצינו בזה באיסורין בשני אופנים, באופן א' שגדר האיסור הוא מה שגופו עושה האיסור כמו עומאה וכלאים, ובזה כיון שנעשה בראונו ה"ז מעשה אע"פ שאין בו מסייע, ותו איכא אופן ב' שאין הגדר בזה שגופו עושה איסור, אלא יש איסור לעשות הקפה והשחתה, ובזה אם אינו מסייע לא חקרי שעושה מעשה, אמנם גם בכה"ג גדר האיסור הוא מעשה בגופו של האדם אבל הכא במגלח את חברו לע"ז אם ליכא מחשבת המגלח, אין במחשבת המתגלח ולא כלום ואע"פ שהוא מסייע, דהתם במקו"א אחרבי ניקף לאיסורא, והסיוע שלו או לעצם הלוא, או ללאו שיש בו מעשה, ונחלקו בזה הקדמונים, ואכ"מ, וע"ז ראונו בלבד לא איקרי שעבד מעשה כיון שאין הלאו על גופו כעומאה וכלאים, אבל בנדו"ד לא דמי להנך, שהרי אין מעשה העבירה לא דבר שגופו מוזהר, ולא דבר שמוזהר שלא לעשות בגופו, אלא איכא סתם מעשה שבמקרה הוא נעשה בגופו, כמו שהוא יכול להיות בכל מקום אחר, וממילא אין לו כל שותפות בעצם המעשה אפי' במסייע, כדי שנאמר שתועיל מחשבתו לע"ז, אלא שאם גדר הע"ז היא שיהיה האדם מגולח, א"כ עצם גופו קעבד האיסור וא"ל דהוי דומיא דכלאים, אבל אין זה הנידון, אלא שגוף מגולח לשם תקרובת השיער, ואין כל איסור בגופו, ולא מעשה איסור בגופו, אע"פ שבמקרה זה המעשה נעשה בגופו ודוק. ומי שאוסר את השער הואיל והוא התקרובת, וגם נוקט שהמתגלח הוא זה שעושה את התקרובת הזאת, ה"ז תופס את החבל בשני ראשיו. (ויש לציין על זה לשון הרמב"ם בספר המאווה ל"ח ו', שהזהיר הע"ז "מעביר שער לכושר", ובתשובותיו מהדורת בלאו סי' תמ"ח כתב "כמו"כ עבודתו בפריעת הראש", ובפשוטו היינו גילוי וכנראה ר"ל ע"י העבדת השיער, ויש כאן ב' הבחינות הנ"ל, מהו עיקר הענין ושורש הע"ז, גילוי הראש או השיער. אבל יתכן שפריעת הראש היינו גידול שיער כמו פרועי ראש, וראה ספר השרשים לרד"ק שרש פרע, ומחברת הערוך לר"ש פרחון ערך פרע, וראה רש"י עה"פ ב' נשא ופרע את ראש האשה, ומפרשים שם. וראה ע"ז ח, א, ועי' בזה בהמשך דברינו. וראה הגהות הר"ח הלר על ספר המאווה שם.)

והעולה מכל האמור דלרבים מהראשונים אין כלל איסור תקרובת במה שאינו ראוי ליקרב במזבח, וגם לאלו האוסרים יש

לפניה דדמי לזביחה. ע"כ. והיינו שרש"י אינו מפרש כר"ח ורמב"ן הנ"ל דהוי כמו זיכורים, ולדעתו זיכורים שנאכלים כולם לכהנים אינן בכלל כעין פנים, וכ"כ המאירי, עיי"ש, ובפשוטו אולי לשיטתם, לרש"י אע"ג דבעינן כעין פנים, מ"מ קי"ל להלכה גם לחיוב ואיסור דקבר לפניו מקל, ולזה מפרש דבארן מתחילה לכך, היינו כמו שבר מקל שהוא הלכתא ואין בו פלוגתא, וה"ז תולדה כמו שחיטה, ור"ל כמו שוחט לע"ז שעובד בשחיטה זו עצמה, ה"ה שבר מקל ובאר ענבים, שה"ז עובד ע"ז בעצם השבירה והזבירה, ולפיכך נאסרים המקל והענבים כמו שנאסרת הבהמה השחופה, הואיל והם היו החפץ בו נעשתה הע"ז, וזהו תקרובת. ולעיל הובא פי' הקדמונים בסנדל של תקרובת דקיענן לע"ז, וכן מש"כ הראשונים על תלישת הלולב לאורך ע"ז, או תלישת קרן מראש האיל לע"ז, ולפי המבואר אליבא דרש"י, היינו שהוא עובד לע"ז בעצם המעשים הללו, הקיענן והתלישת. אבל הרמב"ן לא מצי לפרש מתני' דענבים כמו מקל, שהרי לדעתו לא קי"ל דין מקל ואין תולדה לע"ז, ואי אפשר דסתם מתני' דלא להלכתא, ולכן מפרש דהוי כזיכורים, ר"ל דאיכא תקרובת הדומה לזיכורים, וזה נכלל כעין פנים, ויסוד תקרובת זו הוא כמו מצות זיכורים, שבוטל הפירות לאורך הבאת זיכורים למקדש, כן זה העובד ע"ז בוצר פירות לאורך הבאתם לע"ז, וראה ברשב"א ומאירי שהבירה בזיכורים היא לעכובא, וזה ל"ע, וכבר תמה הרב המהדיר במאירי, דמפורש ברמב"ם פ"ב מה' זיכורים ה"ט שאינו לעכובא, ומ"מ בפשוטו כיון שכך היא עיקר המצוה, ה"ז כעין פנים, והעכ"ם מקפידים בכך עפ"י חוקיהם וכמפורש ברשב"א שם, דמה"ט כל שנמצאו בבית ע"ז, חזקה שכך נעשה בצורה לכך, עיי"ש. והעיקר דהוי תקרובת כעין פנים אם עשה מעשה כמו שחיטה, וזה נאסר משום זבחי מתים, ובחי' הרשב"א יש ביאורים נכבדים בסוגיא זו, ונאמרו שם כמה חידושים, עיי' עליו, ופשוט שיהיה זו מבואר שעצם בצירה לאורך הבאה לע"ז ה"ז תקרובת, ואין בזה מחשבין מעבדה לעבדה דמחייב ר' יוחנן, דזה דוקא ע"מ להקטיר או לזרוק דם, וזה ליתא הכא, אלא איכא כאן שחיטה שלא לאורך עצמו, אלא לאורך ע"ז, כלומר להביא אח"כ לבית ע"ז, וזה נאסר כדין תקרובת. ואולי יל"פ קיענן לכך בסנדל נמי בדרך זו, והגדר הוא כמו זיכורים, ועדיין ל"ע בזה, ובדרך זו י"ל גם גדר התיכן או חתכן בכלי תקרובת שיש בחי' הראב"ד ורמב"ן ע"ז נב, א.

ועתה נחזי ענין גילוח השיער אם יש להשוותו לבצר ענבים, הנה פשוט שלפי הרמב"ן דבעי ממך מין ראוי לפניו, אין כל שאלה, והשאלה היא לשיטות החולקים, ולפי פרש"י שעצם הע"ז הוא במעשה הבצירה, וראה גם בתלמודי ה"ר יונה, ה"ה נאמר שמעשה הע"ז הוא במעשה הגילוח, אלא שלענין חלות האיסור על החפץ, תהיה השאלה מהו כאן החפץ שעליו שייך האיסור, ובפשוטו זה תלי בהגדרת המעשה הנדרש ותכליתו, כלומר, דאם הנדרש והתכלית הוא האדם המגולח, נמצא אפוא שהאדם הוא כמו המקל והענבים, כמו שהמקל שבור והענבים בצורות, ה"ה האדם מגולח, ואין אפוא כל ענין תקרובת בשער, שאין זה את התכלית הנרצח להם, אלא שאם התכלית הוא בשער, הרי יש כאן

הנחה גרידא בלד המזבח, וכהנים משולחן גבוה קא זכו, וראה אתחון לאורייתא כלל ב' בשם התשב"ץ בזהר הרקיע אות נ"ז הגדר בזה, ובש"ת אמרי כהן סי' מ"ח הראה שכבר איתא בן ברמב"ן בספר המאורות שרש י"ב, עי"ש. וכיו"ב להבדיל אסרינן בתקרובת, ומבוארת סי' הרי"ד, כלומר, דכמו לאיכא בפנים גדר הבאה למקדש, אע"פ שאין ממנו כלום לגבוה ממך, אלא ה"ז ניתן לגבוה, וכהנים זוכים את הכל משולחן גבוה, כן יש גם בתקרובת עכו"ם, שאין ממנו כלום לע"ז עצמו, אלא הוא לפי שטותם מקבל הכל ונותן לכמרים ומשרתים שלו.

ולעיל הובא המבואר בר"ן וכן דמתבאר בן מדברי הרשב"א, שכל שמקטירים ממנו לע"ז נאסרו גם השיריים כדרך קדשים בפנים, והיינו שהבשר נאכל לכהנים או לבעלים משולחן גבוה, ועי"ש ברשב"א שהעלה סברא, דכמו בקדשים שחיטה שלא לשמה הקרבן כשר, ה"ה בתקרובת אע"פ שלא שחט לע"ז, אם אח"כ הכנים הבשר לע"ז, ה"ז נאסר ע"י עבודת אחרות, ובפשוטו היינו כיון שהכל הובא בפנים לפיכך הכל נאסר, אבל בלח"ה אינו נאסר, כמבואר ברש"י חולין לו, ב, ועי"ש בתוס', וראה גם ב"י וב"ח ופ"ח יו"ד סי' ד', וכן בראש יוסף חולין שם, ולע"ע לא ראיתי שעמדו בזה לבאר שזה החילוק בין מש"כ הר"ן ובין המבואר שם ברש"י בפי' הגמ'. ומ"מ הגדר בזה הוא כאמור, שגם מה שמיועד לאכילת משרתים וכיו"ב, הוא בכלל תקרובת, וזה דומה למשולחן גבוה קא זכו שבקדשי מקדש. וראה בשו"ת חזון נחום שם אות כח-כט מה דדייק לשון הרמב"ם פ"ז מהל' עכו"ם ה"ז, ומש"כ שם לנידון דידן, יעוש"ה. שו"ר בחזו"א יו"ד סי' נ"ו ס"ק ב וס"ק ט שכבר עמד בכל זה, עי"ש. והם במציאות יש גם הקטרה, יש לדון שהכל נאסר בהעלאתו במקום ההקטרה, אע"פ שעדיין לא הוקטרו, ולפמ"ש ב' בחי' הגרי"ז זכאים פז, ב בשם הגר"ח להעלאת תחילת הקטרה, וראה ח' ר' שמואל פסחים סי' ט"ו אות ד' מש"כ בזה, וראה מנח"ח מל"ה ש"ז ושו"ת מקור ברוך ח"א סי' י"ח והשמטה שם, ולפ"ר יל"ע במנחות נז, א חימאה בראשון של מזבח כו', וכן חולין א, ב דחולץ את גיד הנשה ע"ג המזבח, וע"ע מנחות כו, ב-כז, א, אברים שסידרן בלדי המערכה כו', עי"ש היטב וברמב"ם פ"ב מהל' פסוקה"ק הכ"ו, וע"ע פסחים נט, א מעלה ומלינה וכו', וראה שו"ת חלקת יואב ח"ג ענינים שונים סי' ז' ואכ"מ.

ועתה נבוא לגביית העדות, ולכאורה לפי האמור הרי נמצא, שגם שהכל יודעים שהשער נמכר, מ"מ ה"ז בכלל תקרובת, ואין לו ביטול, ברם יש לדייק בענין זה היטב, שהרי פולחן זה קיים מאות רבות בשנים ובתקופות הקודמות בודאי שלא היה להשיער שום שימוש והוא נזרק לאשפה, ונושא תעשיית פאות נכריות בהיקף ובממדים כאלו הוא בתקופות האחרונות וא"כ לפי המסופר שם הרי אותם עובדי אלילים היו מקריבים לע"ז זהב וכסף וכו', או גם מאכל ומשתה וכו', ואם נתקיימו התנאים שבהלכה כעין פנים, היו אלו נאסרים אע"פ שהכל הלך לכמרים וכו', וכאמור שהיו דוגמת בכורים, שהיו משולחן גבוה קא זכו, וכפי שמבואר באור שמה, שהזכר לעיל, אבל השיער לא היה ניתן

דעות שאפשר בביטול, אלא שאם זכו בה ישראל, הרי אין ע"ז של ישראל נעשית מותרת ע"י ביטול, אלא שבזה י"ל שע"י המכירה של הנכרי כבר איכא ביטול, וראה הלכה זו בשו"ע שם סי' קמ"ו, ויש בזה כמה דעות, ואם נאמר דזאת התקרובת לאהני לה ביטול היא בגדר משמשי ע"ז, הרי איכא שיטת היראים ביו"ד שם ס"ב דמהני לה ביטול אע"פ שבא ליד ישראל, וראה בזה בהעמק שאלה שאילתא פ"ח אות י"ח. ותו יש לדון דהוי כולו מקח טעות ואכתי הכל שייך לנכרי, ולפיכך יועיל ביטול. ואין בכל הדברים הללו אלא משום הוספת דדלים להחזיר, דהואיל ויש כמה ספיקות אם בכלל הוי תקרובת ע"ז, הרי שיש מקום להוסיף דדלים הללו. וגם ידועה סי' תוס' ב"ק עב, ב דמהתורה רק אכילה אסורה, ואיסור הנאה הוא מדרבנן, וראה דברי אמת הנ"ל שכן מוכח שהיא גם סברת הרשב"א, והמפרשים האריכו ואכ"מ. וראה הגהות ארבעה טורי אבן על הרמב"ם הלכות ע"ז, ושו"ת תורת רפאל ח"ג סי' ל"ג, וראה שדי חמד כללים מערכת הת' כלל כ"ה, כרך ה' עמ' 329. וביותר יעויין בתבואות שור סי' ד' ס"ק י"ז, וראה שו"ת אבני ליון ח"ג סי' ע"ו, וח"ד סי' מ"ג, ובאור מפרשי התלמוד ב"ק שם 34-24. ואולי גם סברת הב"ח הנ"ל, דרק תקרובת של מאכל אין לה ביטול, נמי אזלא בשיטה זו, דכל שאינו מאכל י"ל שאינו תקרובת אלא מדרבנן, אלא שרוב הקדמונים סוברים שאיסור הנאה הוא מהתורה, ולא נאמרו הדברים אלא ללמד בכמה דדלים וסניפים להיתר, וגם שמעתי שיש מחכמי הזמן שדנו דאי איכא ספיקות יש להעמיד השער בחזקת היתר, והיינו רק בספק במציאות אבל בספיקא דדינא ודאי דאין מעמידין על חזקת היתר, ואין חזקה מכריעה את הדין, וכמבואר במפרשים. וראה תוס' ע"ז לד, ב, וחי' רע"ק איגר על שו"ע יו"ד סי' ד.

והגיע לידי גביית העדות שנעשתה ע"י בד"ץ ב"ב, ועל פיה החליטו כמה מורי הוראה כי השער הוא בכלל תקרובת ע"ז, ולאחר שקראתי את כל הכתוב שם, יש לי הרהורי דברים וערעור על החלטה זו, ואפרש שיחתי, ואקדים, כבר הוזכר לעיל בקצרה מדברי תוס' רי"ד בדין תקרובת לשעה, וז"ל, וכל אלו הפתילות של שעוה כו', אע"פ שהכומרים סותרים אותן ומוכרין אותן כו', הן תקרובת ע"ז והן אסורין עד לעולם, ולא תימא כשסותרין אותן ומוכרין אותן הן ניתרין כי זה הוא ביטולן דומיא דאבני מרקולים שהן תקרובת ע"ז והן בטלות, דהתם אדעתא דהכי זרקו להו שיעמדו על הגל תמיד, הילכך אי שקלינהו מהתם בטלינהו ושרי, אבל אלה לכך הן עשוין שהתנאה ע"ז בהן לפי שעה ואחרי כן יתפרנסו מהן שמשי ע"ז, הילכך אין זה ביטול כו', עכ"ל התורי"ד במהדורא תליתאה ע"ז נא, ב, ויעו"ש עוד בזה. וכן מתבאר גם מדברי הרשב"א שהובאו לעיל, ונראה ביאור ש' זו, דיעו"ב בתוס' רי"ד שם מהדורא תנינא שכתב בזה"ל, מנין לזוהב בהמה בעלת מום שפטור, אי קשיא, נקשה ליה מפרכילי ענבים ועטרות של שבטים שאינן נקרבין לגבוה כדאמרן ואע"ג דמייתי מינייהו ביכורים ע"ג מזבח לאו קרבן נינהו ואפ"ה אסורין, ע"כ. ועי"ש בחירו"ו שיש לו דרך חדשה בהלכה זו, מ"מ למדנו שגם הרי"ד מפרש האיסור דפרכילי ענבים משום בכורים וכפי' ר"ח ורמב"ן וסיעתם, וכן מפורש גם בחי' הרשב"א. והנה בבכורים איכא

השיער לתקרובת, אע"פ שאין זו כוונת עיקר העבודה זרה שלהם להיודעים אותה ביסודה ושרקה, ובפשוטו אין בזה כל סיבה לאיסור, כי מלבד שיש מקום לומר שאינו כן, אלא הע"ז נקבעת לפי דעת הכמרים שלה, והמון העם עושה את מעשיו עפ"י דעת מנהיגיו, כפי שלהבדיל יש בדין תורה, לב"ד מתנה כו', ואדעתא דרבנן וכו', ועוד כיו"ב, הנה בלא"ה פשוט שגם דיבור ההמון מתייחס אל התוכן הפנימי של נתינת השיער, וכפי שנתבאר למעלה, שהיא הגשת ההכנעה בפועל, ואין כוונת דבריהם לנתינתה של ממש, שהרי בתקופות קודמות שהשער הלך לאשפה, איך אפשר לומר שהאליה חוהב שער שהכוונה לשיער עצמו, ואינו מין אהבה זו לקבל איזה דבר כדי להשליכו לאשפה, אין זה אלא תימה.

והראונו מש"כ הראב"ד בפירושו לתו"כ פרשת אחרי מות פרשתא ט' פרה י"ג ה"ט, על הכתוב בחוקותיהם לא תלכו, שכתב בתוך דבריו וז"ל, ואין צ"ל גידול בלורית שהוא מעשה הגויים והוא אסור שאפילו לגויים עצמן ישראל מזהרין מלעשותו, וכמדומה לי שהן מגדלין אותו לע"ז שנה או שנתיים ולבסוף מגלחין אותו ומחרימין אותו לנוי ע"ז ואותו יום עושין אותו יום איד והיינו דאמרין, ע"ז ה, א במשנה, יום תגלחת זקנו ובלורית שהוא יום אידו, עכ"ל. ולא כתב הראב"ד שהוא תקרובת ע"ז, ואע"פ שלשיטתו סגי בצרכן לכך אע"פ שאין ראו למזבח, וכנ"ל, וס"מ שאין בשיער גדר תקרובת, אך טעמא לא נתבאר, ולדברינו הוא מובן בס"ד. ועדיין צריך לפרש גדר נוי ע"ז שנתבאר מה"ט, ויל"פ עפ"י הנ"ל, שזה מורה על ההכנעה של האדם כלפי האליה, ובזה גופא שמניחין שם השער מביאין ההכנעה זו לידי ביטוי, וזה הוא עצמו הגוי של הע"ז. ובשאר דברי הראב"ד צריך לעיין, אך אכ"מ.

וראו לציין ענין נוסף, דרך מה שחל עליו שם תקרובת נאסר, אבל אם אין בו שם תקרובת אינו נאסר, ואע"פ שעשו בו איזה ענינים לע"ז, ויסוד לזה מה שמבואר בהעמק שאלה שאילתא קס"ב אות א' בגדר איסור יין נסך בשי' הרמב"ם, והביא גם מהיראים סי' ק"א ומעור מקומות, שהוא דין צפ"ע ולאו משום תקרובת, דאין היין נסך גדר קרבן אלא חוק ומצוה של ע"ז, עי"ה, ונמצא אפוא שרק ביין נסך אסרה תורה, ומשמע שאר דברים אין בהם איסור, וע"ע העמק דבר דברים ו, י, וכן אמרי האבי ב"ק עג, ב, אבי עזרי תנינא הלכות מלכים פ"ה, וע"ע חז"א יו"ד סי' נ"ו ס"ק א' וס"ק ד' וס"ק י"ג, גנזי הספרי שעם פי' רבינו הלל על הספרי סי' ו', וראה דברי אמת קונטרס דברי סופרים סי' ה' מה שהק' על הרשב"א בדין תקרובת, וכמדומה שעפ"י האמור אין קושיא, עי"ה. וע"ע יבין דעת על שו"ע יו"ד לבעל יסועות מלכו סי' ד' וחז"א יו"ד סי' ס' ס"ק ב' מה ששייך לנידון זה. (וראה ספר המפתח ברמב"ם מהדורת ר"ש פרנקל פ"ז מהלכות ע"ז ה"ב ד"ה אם שתיית).

בזורת תקרובת ודורון, הואיל ואין לו כל ערך ושימוש, וכולו הולך לאשפה, וכל ענין הגילוח הוא בתכלית אל המתגלה, שהוא נותן מעצמו וכבודו אל האליה בעצם התגלחת ובמה שנמצא מגולה, אבל השער עצמו אין בו כל ערך, ואע"פ שהונה באיזה כלי מיוחד, אין זה אלא מעשה המסמל את נתינת האדם אל האליה, אבל בפועל אין כאן איזו נתינה של כלום. ולפיכך בפשוטו, בתקופה שהשער היה לאשפה, אין כל איסור תקרובת, שאין תקרובת אלא שיש מקבל דבר שיש לו שווי וערך, וכאן הנותן אמנם נתן מעצמו והפסיד את יפיו והדרתו, והמקבל קיבל ממנו את הכנעתו וביטולו כנגדו ע"י פעולה כזאת, אבל בפועל אין כאן קבלה של כלום, ואין לכמרים כל הנאה ותועלת מהשער, ואין לומר בשער מה שנאמר אצל אבנים טובות ומרגליות ודברי מאכל וכיו"ב, שבהן יש נותן ויש מקבל, וכס"נ.

אלא דמעתה יש לדון על התקופה שלנו, שנעשה השער בר ערך ושוה הון רב לתעשיית פאות נכריות, והכל יודעים זאת, ומעתה יש מקום לבעל דין לומר שיש נתינה בעלת ערך לע"ז ע"י עובדי האלילים, והדר הו"ל בגדר תקרובת, ברם כד נעיין טובא, נמצא שיש לסחור סבבא זו, שהרי יסוד האיסור בשער אדם שאינו מין קרב למזבח, הוא בצרכן לכך, שנמצא אפוא שכל מטרת הבצירה והקצירה היא לשם תקרובת ע"ז, ולא מצביא אם הילפותא היא מבכורים, הרי הם באמת כך הוא מסדר מצות בכורים, שקריאת השם היא במחזור, וכמס"כ הראשונים בסוגיא זו, אלא גם להקדמונים שלא ילפי מבכורים, אם נעשה המעשה חיתוך וכיו"ב דומיא דזביחה לע"ז, שעבודה בזה גופא, ה"ז בכלל מעשה האוסר כמו שחיתה, אבל בנידון דידן הרי ביסוד הענין נעשה גילוח השער, גם בלי האורך בשער עצמו, אלא כדי שיהיה האדם מגולה, וזהו ביטוי לנתינתו שלו, וכפי שנתבאר שיש כאן נותן בלי מקבל, אלא שבזמנינו נעשה השיער בעל ערך ושווי, נעשה גם מציאות של מקבל תקרובת, אבל אין בכוחה של קבלה זו למיטתו את הבצירה, היינו במקרה דנן הגילוח, בצרכן לכך, שהרי ביסודו של דבר אין בצרכן לכך. ונחזי אנו, אם עתה יא' איסור על שיער זה ואז לא יהיו קונים לשיער, ויטערכו להשליכו לאשפתות, האם יפסק פולחן זה, בודאי שלא, נמצא שביסודו אין כאן גילוח לשם תקרובת, אע"פ שבמציאות יש היום בזה תקרובת, וכמו"כ בודאי מגלחים עתה אדם שאין שער ראו לעשות בו שום שימוש, ולפיכך נראה עפ"י המושכל הפשוט שלא חל על כך שם תקרובת, ואם היה זה מין ראו למזבח, הרי לשיטת הטור ושו"ע סגי בזה גם בלי בצרכן לכך, אבל כיון שאינו ראו למזבח, וגם בצרכן לכך ליחא, כיון שבצרכן אינו לכך אלא כלפי המתגלה, ח"כ אין כאן שום סיבה לאסור.

ומפי השמועה נמסר כי הטעם להחמיר ולאסור הוא בגלל שמפי ההמון המאמינים נשמעו ביטויים "שהאליה שלהם אוהב שיער", או "שהשיער מנחה לאליה", וכיו"ב, ומה"ט יש להחשיב